

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну

Кафедра смарт-економіки

Дипломна магістерська робота

на тему УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА
ПІДПРИЄМСТВІ

Виконав: студент групи МгЗМЕк-1-21
спеціальності 051 Економіка
освітньої програми Міжнародна економіка
Олексій ПАРАЦАК

Керівник д.е.н., проф. Олександра ОЛЬШАНСЬКА
Рецензент д.е.н., проф. Анна ОЛЕШКО

Київ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СІВЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Факультет управління та бізнес-дизайну
Кафедра смарт-економіки
Спеціальність 051 Економіка
Освітня програма Міжнародна економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри **Смарт-економіки**
_____ Анна ОЛЕШКО
« _____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

_____ Паращаку Олексію Володимировичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві

Науковий керівник роботи Ольшанська Олександра Володимирівна, д.е.н., професор, затверджені наказом вищого навчального закладу від «28» вересня 2022 року №180-уч.

2. Строк подання студентом роботи 01.11.2022 р.

3. Вихідні дані до роботи наукова, навчально-методична література, законодавчі та нормативно-правові акти України, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність, звітність підприємства ДП «АВТОМОТОРС», інформація та статистичні дані Державної служби статистики, звіти українських фінансових установ та суб'єктів господарювання, тощо.

4. Зміст дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. Теоретичні основи управління зовнішньоекономічною діяльністю. Дослідження процесу управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «АВТОМОТОРС». Напрями поліпшення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «АВТОМОТОРС». Висновки.

5. Консультанти розділів дипломної магістерської роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Олесандра ОЛЬШАНСЬКА, д.е.н.,проф.	12.09.22.	29.09. 22.
Розділ 1	Олесандра ОЛЬШАНСЬКА, д.е.н.,проф.	30.09.22.	12.10. 22
Розділ 2	Олесандра ОЛЬШАНСЬКА, д.е.н.,проф.	13.10.22.	23.10. 22.
Розділ 3	Олесандра ОЛЬШАНСЬКА, д.е.н.,проф.	24.10.22.	27.10. 22.
Висновки	Олесандра ОЛЬШАНСЬКА, д.е.н.,проф.	25.10.22.	28.10. 22.

6. Дата видачі завдання: 12.09.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної магістерської роботи	Терміни виконання етапів	Примітка про виконання
1	Вступ	12.09.2022	
2	Розділ 1. Теоретичні основи управління зовнішньоекономічною діяльністю	30.09.2022	
3	Розділ 2. Дослідження процесу управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «АВТОМОТОРС»	13.10.2022	
4	Розділ 3. Напрями поліпшення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «АВТОМОТОРС».	24.10.2022	
5	Висновки	25.10.2022	
6	Оформлення дипломної магістерської роботи (чистовий варіант)	28.10.2022	
7	Здача дипломної магістерської роботи на кафедру для рецензування (за 14 днів до захисту)	01.11.2022	
8	Перевірка дипломної магістерської роботи на наявність ознак плагіату (за 10 днів до захисту)	07.11.2022	
9	Подання дипломної магістерської роботи на затвердження завідувачу кафедри (за 7 днів до захисту)	17.11.2022	

Студент _____
(підпис)

Олексій ПАРАЦАК
(прізвище та ініціали)

Науковий керівник роботи _____
(підпис)

Олександра ОЛЬШАНСЬКА
(прізвище та ініціали)

Директор НМЦУПФ _____
(підпис)

Олена ГРИГОРЕВСЬКА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Паращак О. В. Управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві. – рукопис.

Дипломна магістерська робота за спеціальністю 051 – Економіка. – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2022 рік.

Дослідження присвячено теоретичним основам управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві «Автомоторс». Визначено сутність та загально-економічну характеристику зовнішньоекономічної діяльності, основні принципи та механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві. Досліджено загально-господарську характеристику підприємства «Автомоторс», проаналізовано зовнішньоекономічні операції та фективність управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві. З метою вдосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві Дп «Автомоторс» запропоновано страхування ризиків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, проаналізовано чинники впливу на процес управління зовнішньоекономічною та запропоновано стратегію виходу підприємства «Автомоторс» на нові ринки збуту.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, механізм управління, страхування ризиків, стратегія виходу на ринки збуту, підприємство, чинники впливу.

ANNOTATION

Parashchak O. Management of foreign economic activity at the enterprise. – manuscript.

Master's thesis on specialty 051 –Economics. – Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, 2022.

The research is devoted to the theoretical foundations of management of foreign economic activity at the enterprise of «Avtomotors». The essence and general economic characteristics of foreign economic activity, the main principles and mechanism of managing foreign economic activity at the enterprise are determined. The general economic characteristics of the «Automotors» enterprise were studied, foreign economic operations and the effectiveness of foreign economic activity management at the enterprise were analyzed. In order to improve the management of foreign economic activity at the enterprise of the «Avtomotors», insurance of risks during the implementation of foreign economic operations is proposed, the influencing factors on the process of management of the foreign economy are analyzed, and the strategy of the enterprise of the «Avtomotors» to enter new sales markets is proposed.

Key words: foreign economic activity, management mechanism, risk insurance, market entry strategy, enterprise, influencing factors.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ	10
1.1. Сутність та загально-економічна характеристика зовнішньоекономічної діяльності.....	10
1.2. Основні принципи управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві	14
1.3. Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю.....	19
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП«АВТОМОТОРС».....	30
2.1. Загально-господарська характеристика підприємства ДП «Автомоторс».....	30
2.2. Аналіз зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс».....	37
2.3. Ефективність управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП « Автомоторс».....	48
Висновки до розділу 2.....	60
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП «АВТОМОТОРС».....	61
3.1. Страхування ризиків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс».....	61
3.2. Чинники впливу на процес управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «Автомоторс».....	70
3.3. Стратегія виходу підприємства ДП «Автомоторс» на нові ринки збуту	73
Висновки до розділу 3.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	85
ДОДАТКИ.....	100

ВСТУП

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю проведення аналізу зовнішньоекономічної діяльності підприємств для визначення впливу зовнішньоекономічних операцій на показники їхньої фінансово-господарської діяльності та оцінювання перспектив їхнього розвитку.

Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств України та зовнішньоекономічних зв'язків, являються важливою складовою розвитку економіки та господарської діяльності країни, в цілому. Зовнішньоекономічні операції країни несуть відповідальність за поліпшення стану платіжного балансу і є суттєве джерело бюджетних надходжень. Підприємства країни виконують основні зовнішньоекономічні операції (експорт та імпорт). Таким чином вони збільшують не лише кон'юнктуру внутрішнього ринку, але й допомагають державі проявити свій експортний та економічний потенціал на світовому ринку.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства створює передумови для сталого економічного розвитку за рахунок розширення своєї діяльності на міжнародних ринках та формування нових джерел надходження виробничих ресурсів, технологій і сучасної організації виробництва. Активізація зовнішньоекономічної діяльності сприяє розширенню виробництва та збільшенню зовнішньоторгівельного обороту як кожного окремого підприємства, так і економіки всієї. Сучасні економічні трансформації передбачають як поступову інтеграцію вітчизняних підприємств до системи міжнародних економічних зв'язків, так і залучення іноземних партнерів до діяльності в Україні. Активізація зовнішньоекономічної діяльності сприяє розширенню виробництва та збільшенню зовнішньоторгівельного обороту як кожного окремого підприємства, так і економіки всієї.

Проблемам формування організаційно-управлінських механізмів зовнішньоекономічної діяльності підприємства присвячено наукові дослідження зарубіжних та вітчизняних вчених: Багрової І.В., Балабанова

І.Т., Батченко Л.В., Васюренка В.О., Вовк С.В., Гофмана Н.Ф., Дем'яненко А.Г., Кредісова О.І., Кузьміна О.Є., Михайлової Л.І., Нижника В.М., Пузирьова П.В, Редіна Н.І., Шкурупія О.В., Яковлєва А.І. та ін.

Суттєві надбання при дослідженнях проблем аналізу і оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства мають такі вітчизняні та закордонні вчені, як: Анісімова О.М., Гринкевич С.С., Дем'яненко А.Г., Дідківський М.І., Дроздова Г.М., Єрохіна Є.А., Пузирьова П.В, Миролюбова Т.В., Яковлєв А.І., Янковський Н.А.

Підприємства є особливими учасниками зовнішньоекономічних зв'язків, участь яких у більшості випадків визначається саме веденням зовнішньої торгівлі з суб'єктами господарювання інших країн. На ефективність діяльності підприємства впливає низка різноманітних чинників. Від їх інтенсивності, напряму та тривалості дії багато в чому залежать кінцеві результати діяльності підприємства: обсяги випуску та реалізації продукції, її собівартість, прибуток, рівень рентабельності, фінансова стійкість. Розвиток конкуренції зумовлює потребу підвищення ефективності діяльності підприємства, важливою складовою чого є удосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності на мікро рівні, повинна ґрунтуватися, на адаптації підприємства до вимог міжнародного ринку.

Для ефективного виходу на зовнішній ринок, в будь якій галузі, підприємству необхідно мати практичні і теоретичні знання в управлінні та здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, потрібно направити свою маркетингову, а через неї інвестиційну, інноваційну та виробничо-збутову діяльність на виявлення а також всебічне використання тих ринкових можливостей які існують на даний момент та є у перспективі. Необхідно усвідомлювати що здійснення такої діяльності на підприємстві як, «управління зовнішньоекономічним розвитком», спрямована на ухвалення економічно обґрунтованих рішень з управління проектами а при ефективному здійсненні приносить фірмі нові більш кращі позиції на ринку,

збільшує попит на продукцію, покращує його фінансовий стан і відповідно підвищує дохідну частину.

Сьогодні українська економіка зіткнулась з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення агресивно налаштованих сусідів завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилася виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і лівова частка зовнішньої торгівлі. Нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів. Унеможлиблюється ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами. Відбувається відтік кадрів за кордон та їх часткова передислокація на захід держави, що тимчасово викидає з активного економічного життя сотні тисяч, або й мільйони людей.

В умовах воєнного стану учасники зовнішньоекономічної діяльності в Україні опинилися в досить складній ситуації, яка потребує застосовувати неординарні юридичні варіанти врегулювання договірних спорів. Особливо гостро постає питання в контексті виконання взятих на себе зобов'язань та логістики. Проблеми з логістикою стали ключовим викликом для більшості компаній - як експортерів, так і імпортерів. Бізнесу довелося оперативного перебудовувати процеси, щоб забезпечити закупівлю товару, сировини або комплектуючих або, навпаки, поставки власної продукції за кордон. В умовах окупації та блокування українським морських портів, припинення авіасполучення, а також розриву торгівельних відносин з агресорами (РФ і Білоруссю) основним порталом у світ став західний кордон України.

Метою даного дослідження є розробка рекомендацій щодо вдосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю промислових підприємств.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні завдання:

– оослідити сутність та загально-економічну характеристику зовнішньоекономічної діяльності;

- визначити основні принципи управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві;
- проаналізувати механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю;
- охарактеризувати загально-господарський стан підприємства ДП «Автомоторс»;
- проаналізувати зовнішньоекономічні операції на підприємстві ДП «Автомоторс»;
- визначити ефективність управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «Автомоторс»;
- оцінити можливість страхування ризиків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс»;
- дослідити чинники впливу на процес управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «Автомоторс»;
- запропонувати стратегію виходу підприємства ДП «Автомоторс» на нові ринки збуту.

Об'єктом дослідження є процес управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Предмет дослідження є теоретико-методичні засади щодо покращення та забезпечення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Методи та засоби дослідження. У процесі виконання досліджень використано методи аналізу, синтезу, групування, індексний, графічний, індукції та дедукції методи узагальнення результатів дослідження тощо. У процесі підготовки роботи використовувались методи дослідження, що базуються на загальнонаукових та емпіричних прийомах економічної науки. Тому в процесі оцінки умов та результатів зовнішньоекономічної діяльності підприємств були використані економіко-статистичний метод та метод абстрагування, методи систематизації та узагальнення.

Інформаційною базою дослідження стали внутрішня інформація підприємства, законодавчі та нормативно-правові акти з питань регулювання зовнішньоекономічної діяльності, праці вітчизняних та закордонних вчених, наукові публікації в періодичних виданнях, статистичні матеріали, довідкова література та інше.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів полягає у встановленні факторів, що обумовлюють вибір форм організації ЗЕД, обґрунтованні організаційної структури управління ЗЕД підприємства, виявленні результатів та проблеми зовнішньоекономічної діяльності підприємства та удосконаленні системи ЗЕД на підприємстві за допомогою виявлених першочергових шляхів, які повинні бути імплементовані на рівні держави та підприємства.

Практичне значення отриманих результатів полягає в дослідженні механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, що являє собою сукупність цілей управління на зовнішньому ринку, критерії досягнення цілей, а також методів впливу на ресурси підприємства тощо. Даний механізм повинен комплексно характеризувати виробничо-господарську діяльність підприємства, його короткострокові та довготермінові результати при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності зокрема.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дипломної магістерської роботи обговорювалися на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації» (07.10.2022 року, м. Київ). Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці: одна стаття у науковому фаховому виданні України загальним обсягом 13 сторінок, одні тези доповідей на міжнародній науково-практичній конференції загальним обсягом 6 сторінок.

Дипломна магістерська робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

1.1. Сутність та загально-економічна характеристика зовнішньоекономічної діяльності

Важливою умовою економічного зростання країни є її зовнішньоекономічна діяльність. На сучасних етапах становлення, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства, це особливо актуально. Розвиток перспективних напрямів експортного потенціалу забезпечує зовнішньоекономічна діяльність. Дефіцит енергоносіїв, інноваційних технологій, машин та устаткування, країна вирішує за рахунок зовнішньоекономічної діяльності [2; 13].

Будь – яка країна світу самостійно не зможе розвивати власні виробничі процеси, забезпечити економічне зростання без ефективного використання переваг міжнародного розподілу праці та сукупного міжнародного науково-технічного потенціалу. Зацікавленість окремих країн у співпраці з іншими країнами зумовлена економічними, політичними та соціальними вигодами, які викликані міжнародною співпрацею [11-14].

Щоб суттєво підвищити рівень відкритості української економіки необхідно створювати для підприємств більш сприятливі умови щодо виходу на зовнішні ринки. Більш ширший вихід підприємств на зовнішні ринки може бути ефективним лише у тому випадку, якщо спеціалісти у галузі зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД) оволодіють теорією та практикою в управлінні та здійсненні.

Сутність зовнішньоекономічної діяльності підприємства полягає в

сукупності зовнішньоекономічних операцій, що відбуваються в сфері господарської діяльності, які здійснює підприємство з метою одержання прибутку через створення та реалізацію конкурентних переваг внаслідок виходу на зовнішній ринок, а під управлінням зовнішньоекономічною діяльністю підприємства слід розуміти комплексну оцінку та моделювання внутрішнього і зовнішнього середовищ підприємства в ув'язці з налагодженою взаємодією всіх його підрозділів задля досягнення прибутку в його зовнішній діяльності. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності на мікро рівні, повинна ґрунтуватися, на адаптації підприємства до вимог міжнародного ринку. Враховуючи складне фінансово-економічне положення багатьох вітчизняних промислових підприємств і високі витрати, які потрібні для виходу на зовнішній ринок, особливо важливим стає вибір пріоритетних напрямів розвитку, які в найбільшій мірі сприятимуть досягненню успіху на зовнішньому ринку та пошуку оптимальних варіантів вдосконалення управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства, яка здійснюється шляхом реалізації зовнішньоекономічних зв'язків, розглядається як невід'ємна сфера господарської діяльності, здатна позитивно впливати на ефективність виробництва, його технічний рівень, якість виробленої продукції. В основному зовнішньоекономічна діяльність розглядається як:

- об'єкт цілеспрямованого організаційно-економічного впливу держави з метою стимулювання підприємницької активності і налагодження стійких самостійно регульованих ринкових зв'язків і механізмів;
- процес прогресивних перетворень у структурі суспільного відтворення;
- джерела передових технологічних та організаційних ідей в галузі управління суспільно-виробничими системами [7].

За Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» ЗЕД – це діяльність суб'єкта господарської діяльності України та іноземного суб'єкта господарської діяльності, побудована на взаєминах між ними, що має місце

як на території України, так і за її межами. ЗЕД являє собою сукупність міжнародних комерційних операцій, спрямованих на організацію, проведення та регулювання процесу обміну товарами, послугами, результатами творчої діяльності [10-14].

Таблиця 1.1.

Визначення поняття «зовнішньоекономічна діяльність» за працями сучасних науковців

	Автор	Сутність поняття «зовнішньоекономічна діяльність»
1	2	3
1	Господарський кодекс України	господарська діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном
2	Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»	діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами
3	Економічна енциклопедія	сфера економічної діяльності держави і підприємств, яка тісно пов'язана із зовнішньою торгівлею, експортом та імпортом товарів, іноземними кредитами і інвестиціями, здійсненням спільних з іншими країнами проектів
4	О.В. Шкурупій	сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок
5	І.В. Багорова	діяльність суб'єктів господарської діяльності України (частіше підприємств) та іноземних суб'єктів господарської діяльності (іноземних підприємств), яка заснована на взаємовідносинах і здійснюється або на території України або за її межами

Продовження таблиці 1.1.

1	2	3
6.	В.О. Васюренко	частина господарської діяльності даного суб'єкта, що визначається через сукупність виробничо-господарських, організаційно-економічних і оперативно-комерційних функцій у процесі реалізації зовнішньоекономічних зв'язків держави, пов'язаних з участю даного суб'єкта у зовнішньоекономічних операціях згідно із завданнями щодо його розвитку
7.	Дідківський М.І.	складова господарської діяльності підприємства, і як важливий фактор економічного зростання, створення передумов більш інтенсивного розвитку інтеграційних процесів на мікрорівні
8.	Гузенко Г.М., Гайдученко Ю. О.	процес розвитку господарських зв'язків між національними суб'єктами суспільного виробництва та їх зарубіжними партнерами як на території України, так і за її межами

Джерело: побудовано автором на основі [2-12]

Аналіз сучасних підходів до трактування поняття «зовнішньоекономічна діяльність» в вітчизняній економічній літературі засвідчує, що низка науковців, а саме: Шкурупій О.В., Дідківський М.І., Багрова І.В., Васюренко В.О., у своїх дослідженнях беруть за основу Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Отже, економічна сутність зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) виявляється в наступному: це важливий і потужний фактор економічного зростання і розвитку кожної країни (національний аспект ЗЕД); це спосіб включення економіки кожної країни до системи світового господарства, а отже, і до процесів міжнародного поділу праці та міжнародної кооперації, що особливо актуально в умовах зростаючих тенденцій до глобалізації (регіональний і глобальний аспект ЗЕД) [20-25].

1.2. Основні принципи управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві

Фундаментальними принципами, на яких базується система зовнішньоекономічної діяльності в Україні, є наступні:

- суверенітет народу України;
- свобода зовнішньоекономічного підприємництва;
- рівність і не дискримінація всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності перед законами України;
- верховенство закону і захисту інтересів суб'єктів ЗЕД, еквівалентність обміну.

Принципи ЗЕД закріплені законодавчою та нормативно-правовою базою в цій сфері і ґрунтуються на наступних засадах:

- суверенітету народу та свободи здійснення зовнішньоекономічного підприємництва і обов'язку України неухильно виконувати всі договори і зобов'язання в сфері міжнародних економічних відносин;
- верховенства права і законів країни, виключному праві власності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на всі одержані ними результати ЗЕД;
- юридичної рівності і недискримінації, основними ознаками яких є рівність всіх суб'єктів ЗЕД, незалежно від форм власності, заборони будь-яких, крім передбачених Законом, дій держави, спрямованих на обмеження прав і дискримінації суб'єктів (зокрема і іноземних) ЗЕД, за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками;
- неприпустимості обмежувальної діяльності з боку будь-яких суб'єктів, крім випадків, передбачених Законом;
- захисту інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, спрямований на забезпечення ефективної діяльності всіх суб'єктів господарювання на її території: здійснення рівного захисту всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за її межами відповідно до норм

міжнародного права; здійснення захисту державних інтересів України як на її території, так і за її межами лише відповідно до законів та умов підписаних нею міжнародних угод і міжнародного права;

– еквівалентності обміну, спрямованого на заборону демпінгу при здійсненні експортно-імпортних операцій.

Найбільш повний перелік принципів організації міжнародних економічних відносин відображає Хартія економічних прав і обов'язків держав - документ, прийнятий IV Спеціальною Сесією Генеральної Асамблеї ООН (1974), що зазначені такі принципи [19-27]:

- суверенітет;
- територіальна цілісність і політична незалежність держав;
- суверенна рівність усіх держав;
- ненапад і невтручання у внутрішні справи;
- взаємна і справедлива вигода;
- мирне співіснування;
- рівноправність і самовизначення народів;
- мирне регулювання спорів;
- усунення несправедливості, що виникає в результаті застосування сили і позбавляє націю засобів для її нормального розвитку;
- сумлінне виконання міжнародних зобов'язань;
- повага до прав людини та основних свобод;
- відсутність прагнення до гегемонії в сферах впливу;
- сприяння міжнародній соціальній справедливості;
- міжнародне співробітництво з метою розвитку;
- вільний доступ до морів для країн, що їх не мають.

Суб'єкти ЗЕД - це суб'єкти господарської діяльності, що належать до різних форм власності, самостійно здійснюючи зовнішньоекономічні операції з закордонними партнерами [5-10].

Стисла характеристика суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності викладена у рис. 1.1.

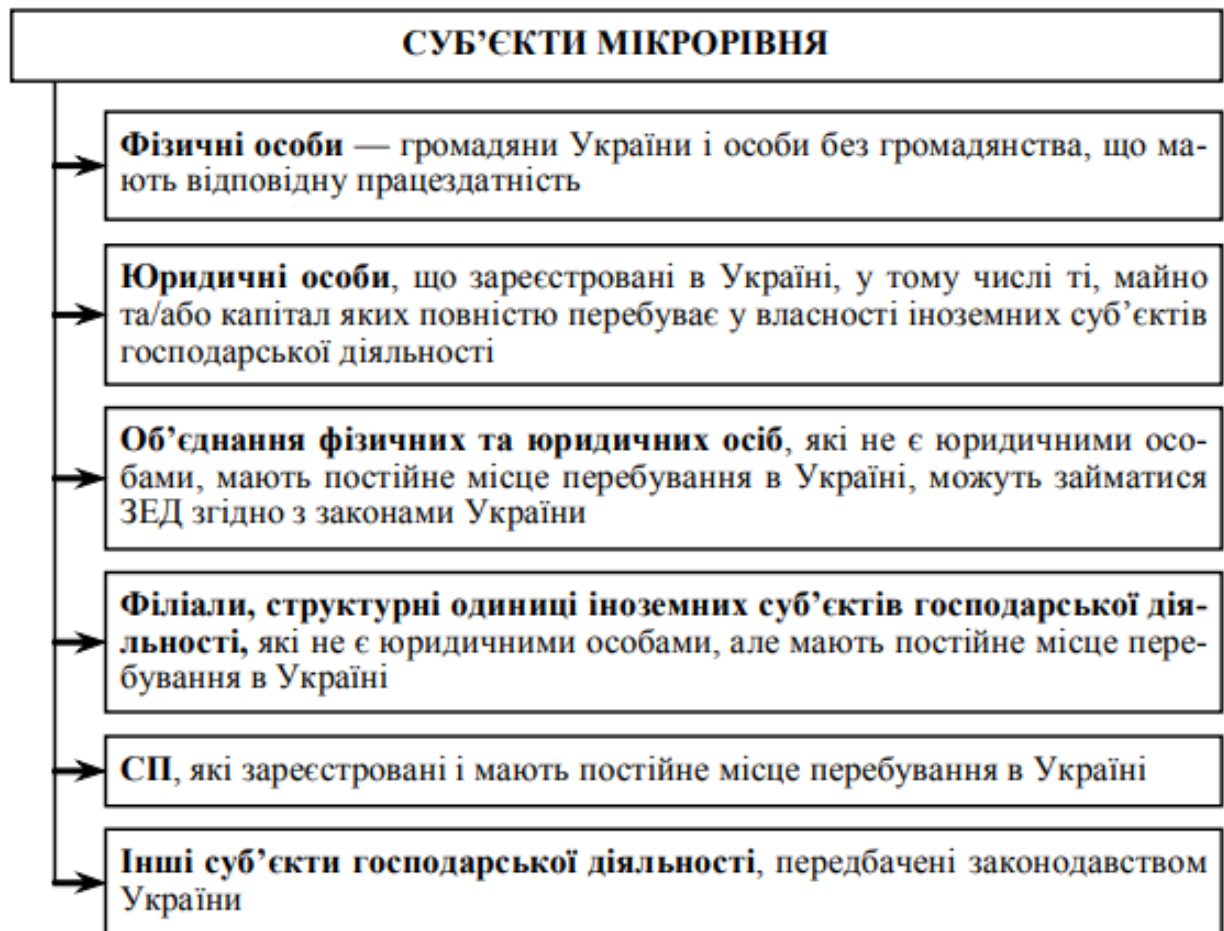

Рис. 1.1. Суб'єкти ЗЕД України

Джерело: побудовано автором на основі [2-12]

У ст. 3 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2-8] міститься перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, в якій зазначається, що суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в нашій країні є:

- фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;

- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації

та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;

– об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

– структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;

– спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

– інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Всі суб'єкти ЗЕД мають рівне право здійснювати будь-які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності й інших ознак. Фізичні особи, які мають постійне місце проживання на території України, мають зазначене право, якщо вони зареєстровані як підприємці відповідно до Закону України. Фізичні особи, які не мають постійного місця проживання на території України, мають зазначене право, якщо вони є суб'єктами господарської діяльності за законом держави, у якій вони мають постійне місце проживання або громадянами якої вони є. Юридичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до їх статутним документам з моменту знаходження ними статусу юридичної особи.

Поняття її видів і форм ЗЕД в економічній літературі трактувалось по-різному. Стаття 4 цього Закону визначає види зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюються в Україні суб'єкти такої діяльності [7-13].

Види і форми зовнішньоекономічної діяльності наведено у рис. 1.2.

		Форми
Види	Зовнішня торгівля	Експорт, імпорт, реекспорт, реімпорт товарів і послуг.
	Надання послуг	Виробничих, страхових, транспортно-експедиційних, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, облікових, агентських, консигнаційних, управлінських, аудиторських, юридичних, туристських та інших.
	Міжнародне науково-технічне співробітництво	- франчайзинг, ліцензійні та патентні угоди, ноу-хау; - технологічний обмін, тобто взаємопроникнення науково-технічних знань і виробничого досвіду як результату спільних досліджень, які виконуються різними країнами.
	Орендні операції	- довгострокова оренда матеріально-технічних засобів; - кредитні угоди міжнародного фінансового лізингу.
	Виробнича кооперація	- надання ліцензій з оплатою продукцією, яка випускається по цих ліцензіях; - поставка виробничих ліній і заводів з оплатою продукцією, що виробляється на них; - спільне виробництво на основі спеціалізації; - спільне підприємство двох та більше іноземних партнерів.
	Міжнародні фінансові та кредитно розрахункові операції	- операції з цінними паперами; - кредитні та розрахункові операції між суб'єктами ЗЕД та іноземними суб'єктами господарської діяльності; - операції по придбанню, продажу, обміну валюти на валютних аукціонах, валютних біржах та на міжбанківському валютному ринку.
	Реалізація проектів на компенсаційній основі	товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами ЗЕД та іноземними суб'єктами господарської діяльності.
	Маркетингово-інформаційна діяльність	організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів ЗЕД.
	Інноваційне співробітництво	Спільне створення науково-виробничих центрів, технопарків, технополісів, венчурних фірм.
	Інші види ЗЕД, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.	

Рис. 1.2. Види і форми зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: побудовано автором на основі [6-15]

При вивченні природи зовнішньоекономічної діяльності варто зосередити увагу на виокремленні функцій цієї категорії. Сутність фінансів зовнішньоекономічної діяльності без визначення яких неможливе розкриття суспільного призначення ЗЕД (рис. 1.3.)

Рис. 1.3. Функції зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: побудовано автором на основі [6-14]

Отже, ЗЕД в усіх країнах виконує такі функції: сприяє вирівнюванню національного та світового рівня економічного розвитку; виконує зіставлення національних і світових витрат виробництва; реалізує переваги міжнародного розподілу праці (МРП) та сприяє підвищенню ефективності національної економіки. Ці функції характерні для ЗЕД України із певною специфікою, що обумовлена: сучасним етапом розвитку національної економіки, її реформуванням, становленням ринкових відносин; початковим етапом інтеграції України у світову економіку.

1.3. Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю

Підприємство – це самостійний суб’єкт господарської діяльності, який виготовляє продукцію або надає послуги з метою задоволення потреб суспільства та одержання прибутку. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства ґрунтується на можливості одержання економічних вигод,

зважаючи на переваги міжнародного поділу праці, міжнародні ділові відносини. Це пов'язано з тим, що виробництво певного товару, його збут або надання певного виду послуг в іншій країні має більше переваг, ніж така діяльність усередині країни. Таким чином, ЗЕД здійснюється в тій країні і з тими партнерами, співпраця з якими є найвигіднішою [2-9].

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства (ЗЕДП) – це сфера господарської діяльності, пов'язана з міжнародною виробничою і науково-технічною кооперацією, експортом та імпортом продукції, виходом підприємства на зовнішній ринок [3-12].

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства є складовою загальної діяльності, а отже, взаємопов'язаною з нею і спільно вмотивованою підприємства; водночас зовнішньоекономічна діяльність має суттєву специфіку, яка полягає у тому, що здійснюється на іншому, міжнародному, рівні, у взаємозв'язку з суб'єктами господарювання інших країн.

Організація управління зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) – досить складна робота і визначається, насамперед, його галузевою приналежністю. Вона вимагає уважного опрацювання таких питань як кон'юнктура ринку, потенціальні покупці і продавці, встановлення ділових контактів з ними, проведених переговорів, підписання угод і т.д.

Мотиви розвитку ЗЕД і виходу підприємств на зовнішні ринки:

- розширення ринку збуту своєї продукції за національні межі з метою збільшення прибутку;
- обмеженість та відносно низькі можливості розширення внутрішнього ринку;
- рівень розвитку внутрішнього ринку, за якого вигідно розміщувати капітали за кордоном: насичення ринку товарами; посилення тиску конкурентів; зростання залежності від посередницької торгівлі; зростання зборів, що пов'язані із захистом довкілля; труднощі у дотриманні соціального законодавства;

- закупка необхідної сировини, комплектуючих виробів, нових технологій і обладнання;
- подолання залежності від внутрішнього ринку, сезонних коливань попиту та розсіювання ризиків шляхом завоювання закордонних ринків;
- скорочення витрат виробництва за рахунок кращого використання виробничих потужностей, зменшення податкових платежів, у тому числі шляхом виробництва продукції за кордоном;
- залучення іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва, зміцнення експортного потенціалу і конкурентних позицій на світових товарних ринках;
- продовження життєвого циклу товару;
- використання державних програм сприяння, які діють у своїй країні чи за кордоном;
- підвищення ефективності збутової діяльності шляхом посилення ринкових позицій на основі створення відділень, філій, дочірніх підприємств, розширення мережі сервісних пунктів тощо;
- компенсація коливань валютного курсу шляхом організації паралельного виробництва і збуту у відповідних країнах;
- подолання тарифних та нетарифних бар'єрів шляхом організації закордонного виробництва;
- підвищення престижу підприємства на національному ринку як суб'єкта міжнародних економічних відносин.

Вибір форм організації служби ЗЕД визначають різні фактори:

- мотиви і потреби, які спонукають до участі в міжнародному поділ праці (експорт, імпорт, залучення іноземних інвестицій, участь у міжнародній кооперації та ін.) [72];
- ступінь інтернаціоналізації виробничої діяльності (вже бере участь або тільки має намір включитися в міжнародні операції);
- методи реалізації продукції фірми: самостійні експортні операції або через посередників; масштаб підприємства та обсяг її фактичного і

потенційного експорту, що визначає кількісні параметри служби управління ЗЕД;

– зовнішньоекономічні операції мають постійний характер або здійснюються час від часу.

ЗЕД вимагає чіткого планування, тому потрібно мати абсолютне уявлення про засоби та мету її здійснення. Для цього потрібно мати чітке уявлення про мету її здійснення та засоби для цього. Тому варто навести принципи планування зовнішньоекономічної діяльності [2-13] (рис. 1.4).

Рис. 1.4. Принципи планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [12-16]

Зовнішньоекономічна діяльність підприємства здійснюється за певними етапами [3-6].

Етапи зовнішньоекономічної діяльності підприємства:

– розробка ринкової стратегії виходу на зовнішній ринок;

- здійснення експортно-імпортних операцій з постачання товарів, послуг і капіталу (відбувається підготовка, укладання та виконання контракту);
- здійснення валютно-фінансових і кредитних операцій (відбувається погодження ціни на товар, встановлюється валюта платежу);
- створення й участь у діяльності спільних підприємств (проведення спільних підприємницьких операцій, спільне володіння майном);
- проведення міжнародного маркетингу (спрямовано на задоволення конкретних споживачів і одержання прибутку на основі дослідження і прогнозування ринків);
- проведення моніторингу національної та міжнародної економічної політики (ставлення до імпорту товарів, політична стабільність, валютні обмеження, рівень державного регулювання та система пільг та соціально-економічне середовище і культура сприйняття підприємництва).

Основою для забезпечення ефективного функціонування підприємства, на зовнішньому ринку, особливо європейському, є підтримка (ринкова, інституціональна, державна) його стабільного функціонування на національному ринку та накопичення достатнього потенціалу для виходу на зовнішній ринок.

Тому забезпечення стійкого функціонування організаційно-економічного механізму підприємства та взаємодії всіх його структурних елементів повинно сприяти ефективній ЗЕД даного підприємства.

Структура організаційно-економічного механізму забезпечення ЗЕД підприємства наведена на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Структура організаційно-економічного механізму забезпечення ЗЕД підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [8-12]

В економічній теорії поняття «механізм» визначається як «система, влаштування, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності», який «має на увазі певну автономність у виконанні дій», і часто використовується в поєднанні зі словами «економічний», «господарський», «організаційний» та ін.

При використанні поняття «механізм» передбачається створення такої системи (економічної, господарської, організаційної), яка забезпечує постійне керуючий вплив, спрямоване на досягнення певних результатів діяльності.

Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства включає такі елементи:

- розробка стратегії здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємства;
- обов'язкове здійснення маркетингових досліджень на зовнішньому ринку;
- розробка, укладання та виконання міжнародних контрактів;
- врахування вимог споживачів продукції, аспектів ціноутворення на зовнішньому ринку;
- облік зовнішньоекономічної діяльності (виконання контрактів, контроль за діяльністю конкурентів, вивчення ризиків та проблем тощо) [2-15].

Метод управління зовнішньоекономічною діяльністю - це сукупність способів, прийомів та засобів державного впливу на зовнішньоекономічну діяльність [3-7].

Методи управління зовнішньоекономічною діяльністю можна поділити на три групи: економічні, адміністративні, і соціальні.

До адміністративних методів управління також відносять [20]:

1. Організаційні методи, що поєднують у собі систему таких форм управління, як регламентування, нормування і організаційно-методичне інструктування. Регламентування встановлює правила, на основі яких діє підрозділ або окремі працівники. Ці правила визначаються статутом, положенням про відділи, правилами внутрішнього розпорядку.

2. Правові методи - сукупність способів дії суб'єкта управління за допомогою правових норм, відносин, активів.

3. Нормування визначає межі дії технічних, технологічних, економічних і організаційних норм.

4. Інструктування - доведення до працівників найраціональнішого способу виконання робіт, перевірка знань та вмінь працівників.

5. Оперативно-розпорядчі методи. Вони націлені на деталізацію плану, оперативну ліквідацію відхилень від нього, регулювання роботи підрозділу.

Розпорядчі дії завжди зумовлені конкретними причинами і мають певну адресність, та односторонню спрямованість - від керівника до підлеглого у таких формах:

- обов’язкові приписи (наказ, розпорядження);
- узгоджувальні дії (наради, консультації);
- рекомендації (роз’яснення, вказівка);

Оперативно-розпорядча дія включає такі складові: вид дії, адресата, завдання і критерії виконання, відповідальність, інструктування, контроль, стимулювання.

6. Метод поділу за функціями: кожен працівник виконує свою функцію. Експертний метод — дослідження структури управління, виявлення її слабких місць.

7. Метод порівняння та аналогії — вдосконалення елементів управління, організаційних форм та рішень, які виправдали себе на підприємствах з подібними умовами.

8. Метод структуризації мети передбачає кількісний та якісний опис, терміни реалізації та досягнення, а також розподіл взаємопов’язаних та взаємозумовлених цілей. До цього методу можна віднести делегування цілей.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств є невід’ємною частиною його господарської діяльності, тому механізм управління діяльністю, його комплексний показник ефективності управління – це платіжний баланс. Таке управління і складає організаційно-економічний механізм підприємства (рис. 1.6).

Використання сучасних досягнень менеджменту, застосування критерію раціональності у прийнятті ефективних управлінських рішень являються одними з провідних чинників управління діяльністю підприємства та його зовнішньоекономічною діяльністю. Якість, ефективність управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства полягає у відповідності запитам споживачів, врахуванні рівня економічного добробуту населення, ефективності збутової діяльності на зовнішньому ринку.

Рис. 1.6. Оцінка діяльності механізму управління підприємством
Джерело: побудовано автором на основі [10-14]

Отже, підвищення прибутковості зовнішньоекономічної діяльності підприємства залежить від удосконалення механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю, забезпечення його своєчасного здійснення та заходів впливу на нього. Вплив чинників підприємства-суб'єкта ЗЕД на формування його організаційно-економічного механізму сприяють адаптації підприємства до ринку в умовах євроінтеграції і визначають місію підприємства на довгостроковий період.

Висновки до розділу 1

Доведено, що зовнішньоекономічна діяльність підприємства розглядається як важлива частина господарської діяльності, спроможна впливати на ефективність виробничої діяльності, якість, конкурентоспроможність та технічний рівень, виробленої продукції. Визначено, що Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає зовнішньоекономічну діяльність як діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка побудована на взаємовідносинах між ними як на території України, так і за її межами.

Визначено, що для ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю, необхідно:

- постійно здійснювати дослідження і аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності, в першу чергу, це деталізація динаміки якісних показників на зовнішніх ринках;
- систематично проводити детальний аналіз надходження грошових потоків за реалізацію продукції на зовнішніх ринках;
- своєчасно визначати сприятливі умови зовнішнього середовища для зменшення впливу ризиків на зовнішніх ринках;
- постійно досліджувати та аналізувати використання виробничих потужностей та фінансових потоків;
- впровадити в практику управління розробку чітких, реальних, ефективних стратегій розвитку.

Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства являє собою сукупність цілей управління на зовнішньому ринку, критерії досягнення цілей, а також методів впливу на ресурси підприємства тощо. Однак визначення ступеню реалізації ідей механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства є досить складною задачею, що вимагає обережності при виборі комплексу показників, які будуть

служити критерієм досягнення таких цілей. Ці показники повинні комплексно характеризувати виробничо-господарську діяльність підприємства, його короткострокові та довготермінові результати в цілому, так і при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності зокрема.

Сучасні умови зовнішньоекономічної діяльності потребують чіткого планування, зміни організаційних форм, формування їх ефективної організаційної структури. За для ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства потрібна ретельно розроблена відповідно умовам його роботи структура управління, яка визначається цілями і завданнями підприємства.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП«АВТОМОТОРС»2.1. Загально-господарська характеристика підприємства ДП
«Автомоторс»

Дочірнє підприємство «Автомоторс» є провідним національним постачальником високоякісних двигунів, трансмісій, силових установок, компонентів і технологічних інженерних рішень для потреб українських виробників мобільного та стаціонарного техніки.

Зареєстровано було ДП «Автомоторс» 28 грудня 2001 року.

Найменування юридичної особи, у тому числі скорочене - Дочірнє Підприємство «Автомоторс» (ДП «Автомоторс»), ідентифікаційний код юридичної особи – 31828113, місцезнаходження юридичної особи: центральний офіс – м.Київ, 04050, Українавул. Юрія Іллєнка, 12-А, офіс 1. Сервісний центр і склад: м.Буча, Київська обл., пров. Залізничний, 1.

Основний вид діяльності підприємства – неспеціалізована оптова торгівля. Окрім цього підприємство займається: консультуванням з питань комерційної діяльності й керування; ремонт і технічне обслуговування машин.

Засновником юридичної особи є акціонерне товариство «МІЗЕТ» (Швейцарія). Розмір внеску до статутного фонду: 8 132 175,31 грн., частка (%): 100%.

Підприємство має самостійний баланс, валютний та інші рахунки у банківських установах, статут, печатки та штампи з власним найменуванням, може від свого імені укладати договори, набувати майнові та пов'язані з ними немайнові права, орендувати, відчужувати майно, нести обов'язки, бути позивачем та відповідачем в суді.

ДП «Автомоторс» - ексклюзивний постачальник обладнання провідних світових виробників комплектуючих для мобільної та стаціонарної техніки. Більше 20 років здійснює продаж, гарантійне і післягарантійне обслуговування продукції.

Офіційні партнери ДП «Автомоторс»:

1. DEUTZ AG (Дойтц) (Німеччина) – один з найбільших незалежних виробників дизельних двигунів для мобільної та стаціонарної техніки, дизельних і газових генераторів.

2. Allison Transmission (США) – це світовий лідер у виробництві автоматичних коробок передач, індустріальна компанія проектує і виробляє автоматичні трансмісії та системи для гібридних автомобілів, а також автобуси, для відходів, пожежі, будівництво, розподільну, військову та інші види і типи спеціальних транспортних засобів та обладнання до них. Штаб-квартира компанії розташована в Індіанapolisі в штаті Індіана.

3. Концерн KNORR-BREMSE («Кнорр-Бремзе») (Німеччина) – є абсолютним лідером ринку гальмівних систем як для поїздів, так і для важких автотранспортних засобів повною масою понад 6 тон (в т.ч. для причепів), є інноваційним розробником прогресивних електронних і пневматичних систем, які поставляються на конвеєр всіх великих виробників вантажних автомобілів, пропонує механічну, електронну продукцію і комплексне обладнання автоматичного регулювання [13; 15; 16; 17; 54; 57; 58].

4. Yanmar (Янмар) (Японія) – випускає широку лінійку дизельних двигунів, які використовуються у найрізноманітніших галузях – сільському господарстві, будівництві, спеціалізованій техніці, електрогенераторах, насосах, тощо.

5. MWM (Caterpillar Energy Solutions, в минулому DEUTZ Power Systems) (Німеччина) – відомого світового виробника газових і дизельних двигунів, а також комплектних міні-ТЕЦ в діапазоні одиничних потужностей від 400 до 10 300 кВт (0,4 – 10,3 МВт);

6. CANW (Zhaoyuan Huafeng Machinery Equipment Co., Ltd) (Китай) – приватна машинобудівна компанія яка випускає вантажники і самоскиди CANW для підземних робіт з німецькими двигунами Deutz отримали заслужене визнання у клієнтів як в самому Китаї, так і за його межами.

7. Meritor, Inc (США) є провідним світовим постачальником рішень для трансмісії, мобільності, гальмування, післяпродажного обслуговування та електричних силових агрегатів для комерційного транспорту та промислових ринків;

8. Hutchinson (Франція) – це дочірня компанія TotalEnergies пропонує продукцію для аерокосмічної та автомобільної промисловості, а також для залізничної галузі, будівництва, промисловості та оборони. Це третій за величиною виробник нешинної гуми у світі.

9. Eaton (США) – машинобудівна корпорація, виробник електротехнічного та гідравлічного обладнання, автокомплектуючих, компонентів для авіаційної промисловості;

10. MTU Friedrichshafen GmbH — німецький виробник дизельних та газопоршневих двигунів.

В Україні починаючи з 1997 року компанія Deutz AG офіційно представлена дочірнім підприємством «Автомоторс». Deutz AG - Компанія «Дойтц» була створена німецьким винахідником та бізнесменом Ніколаусом Отто (Nicolaus Otto) 31-го Березня 1864 року. Спочатку компанія мала назву N. A. Otto & Cie.

На базі власних двигунів дочірньою компанією Deutz Power Systems GmbH випускалися електростанції одиничною потужністю від 4 до 4000 кВт. У 2008 році заводу в Мангаймі було повернуто назву, яку він носив до того, як в 1985 році був інтегрований у групу компаній Deutz AG. У жовтні 2010 року MWM GmbH (Motorenwerke Mannheim) була придбана у Deutz AG концерном Caterpillar.

MWM – компанія з 150-річною історією, нерозривно пов'язаної з новаторськими ідеями. Заснувавши механічну майстерню в Мангаймі в

1871р., піонер автомобілебудування Карл Бенц поклав початок епосі газових двигунів. Захопленість і новаторський потенціал інженерів, які працювали протягом більш ніж дванадцяти десятиліть, знаходили відображення всі в нових і нових винаходах і послужили причиною того, що MWM сьогодні - провідний і самий шановним бренд в області газових двигунів і генераторів. Фахівці MWM поступово домагаються збільшення продуктивності, ККД і надійності обладнання, яке сьогодні поставляється з Мангейма в усі куточки світу.

ДП «Автомоторс» - є генеральним представником компанії Deutz.

Торгова діяльність підприємства «Автомоторс» діє у наступній послідовності і схематично відображено на рис. 2.1:

Рис. 2.1. Схема зовнішньої торгової діяльності підприємства

Джерело: побудовано на основі [28]

1. Менеджери приймають замовлення від клієнтів.
2. За серійним номером менеджер перевіряє наявність товаропрацьовує інформацію по данному товару.
3. Виставляється рахунок фактура, і після 100% проплати виконується замовлення.
4. Менеджер зв'язується з виробником і замовляє необхідний товар.

5. Літаком, або автотранспортом продукція їде з Німеччини (або іншої країна) до України.

6. Товар розтмитнюється та відправляється на склад підприємства «Автомоторс», а далі доставляється замовнику.

Дана торгова структура підприємства дає змогу ефективно використовувати всі наявні ресурси підприємства, в першу чергу матеріальні, а також забезпечує раціональне сполучення в часі та просторі усіх елементів торгового процесу.

Вищим органом ДП «Автомоторс» є кінцевий бенефіціарний власник Міхаель Пауль Гюнтер Фон Хайден. Виконавчим органом генерального представництва в Україні, який здійснює управління його поточною діяльністю, є генеральний директор - Дірінько Павло Станіславович. Він обирається бенефіціаром власником Міхаелем Пауль Гюнтером Фон Хайден і може у будь-який момент бути відкликаний з посади.

Підприємство має наступну організаційну структуру (рис. 2.2.)

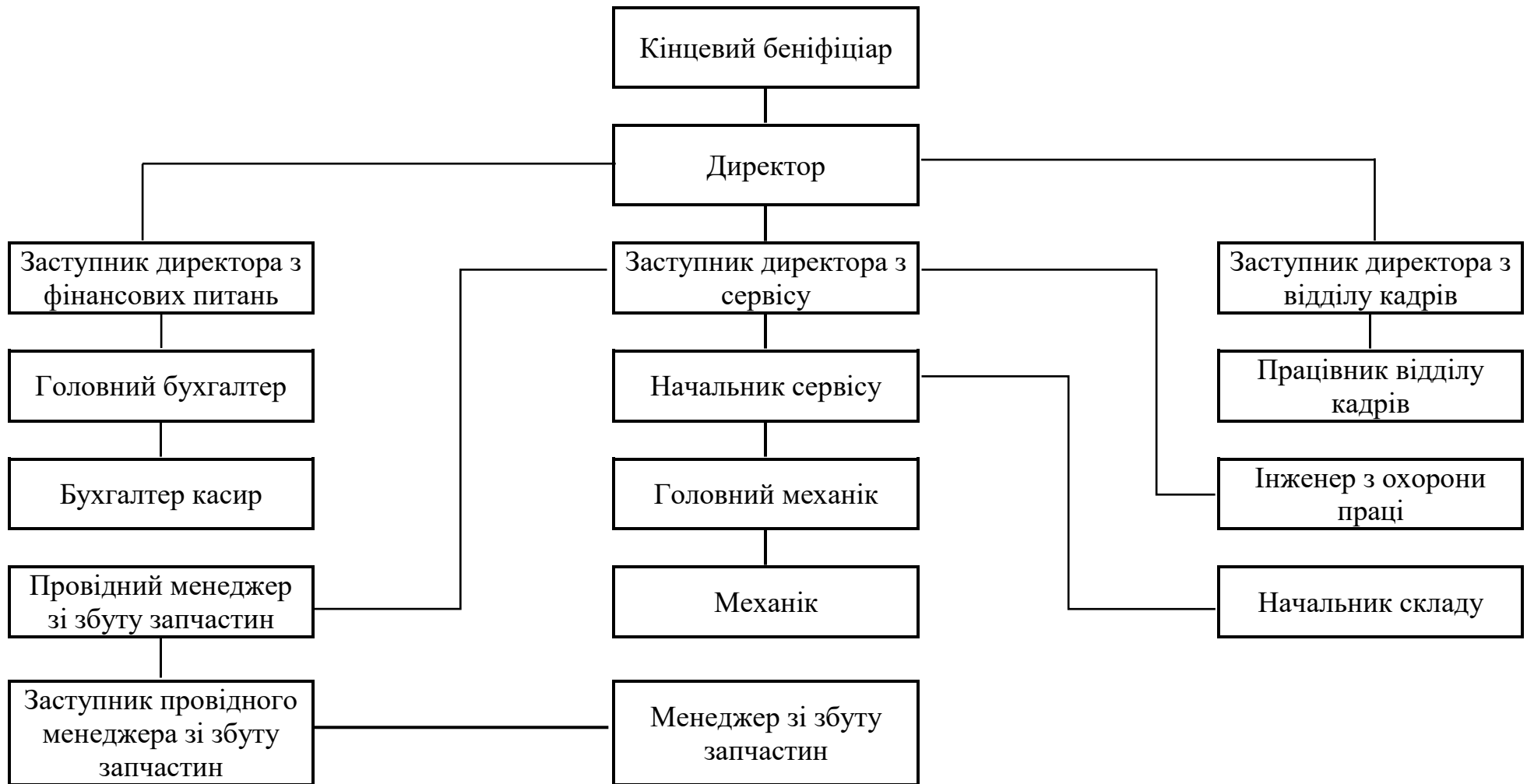

Рис. 2.2. Організаційна структура ДП «Автомоторс»

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Організаційна структура, що є ключовим параметром внутрішньої середовища підприємства, має лінійно-функціональний характер.

На чолі підприємства стоїть генеральний директор, функції якого полягають у керівництві виробничо-господарської діяльністю підприємства. Саме він несе повну відповідальність за всі прийняті рішення, за результати діяльності підприємства та збереження його майна. Стисло охарактеризуємо основні функції керівників вищої ланки, тобто. тих керівників, які знаходяться у безпосередньому підпорядкуванні у генерального директора.

На основі рис. 2.2. можна говорити про те, що головні управлінські функції є централізованими.

1. Заступник директора з фінансових питань – організація ведення всіх видів обліку (фінансового, управлінського, податкового, статистичного) діяльності підприємства, формування регулярної бухгалтерської фінансової та управлінської звітності, управління грошовими потоками, оперативний контроль фінансових ресурсів [73; 74].

2. Заступник директора з сервісу, у підпорядкуванні якого перебувають начальники відділу маркетингу, начальник сервісу, інженер з охорони праці – особа, яка відповідає за дотриманням правил техніки безпеки праці. Комерційна служба здійснює дослідження ринку, планування збуту товару, переговори з клієнтами, розробку цінової політики та інших.

3. Начальник відділу кадрів – забезпечення підприємства робітниками та службовцями необхідних спеціальностей, професій, кваліфікації, ведення кадрового обліку, розвиток персоналу.

Основними перевагами централізованої структури управління є:

– високий рівень координації та контролю, тобто неможливість втілення в життя починань, що суперечать цілям організації (у їхньому розумінні центральним керівництвом);

– можливість концентрації фінансових ресурсів для організації великомасштабних економічних дій [88; 91; 92];

– використання досвіду і знань, якими володіють працівники центральних органів управління, їх поширення по всій організації.

Отже, децентралізація є недоцільною, оскільки це не обов'язково буде мати позитивний ефект. Окрім того, процес коригування ступеня централізації, в даному випадку, може бути затратним і призвести до зниження рівня контролю за діяльністю підприємства, а це в свою чергу до зниження ефективності діяльності. Отже, можна вважати, що існуюча організаційна структура є досить ефективною.

2.2. Аналіз зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс»

Для ефективного функціонування підприємства у своєму розпорядженні воно повинно мати майно та реалізовувати його в активи. Активи підприємства поділяють на основні й оборотні.

Основні – це засоби праці, які багаторазово беруть участь у процесі виробництва, тривалий час зберігають повністю або частково свою натуральну форму, а їх вартість переноситься на вироблений продукт частинами у процесі їх морального або фізичного зносу. Перенесення вартості здійснюється шляхом амортизації й утворення амортизаційного фонду. Оборотні активи функціонують коротший проміжок часу, а саме періоду, який не перевищує одного операційного циклу чи року. Ці активи повністю переносяться у виробничу собівартість продукції [4-15].

Джерела формування майна ДП «Автомоторс» за 2019- 2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення,+/-		Відносне відхилення, %	
				2019 р.	2020 р.	2019р.	2020р.
				до 2020 р.	до 2021р.	до 2020р.	до 2021р.
Власний капітал, тис.грн	2440	7048	13112	4608	6064	0,654	0,462
Довгострокові зобов'язання, тис.грн	41239	36654	22362	-4585	-14292	-0,125	-0,639
Поточні зобов'язання, тис.грн	110588	112422	112750	1834	328	0,016	0,003

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Аналізуючи табл. 2.1. можна зробити висновок, що підприємство формує майно, у більшій частці, за рахунок короткострокових зобов'язань. Окрім того, можна також побачити позитивну тенденцію щодо збільшення вартості власного капіталу у період 2019-2021 роки на 6064 тис.грн. У той час як довгострокові зобов'язання зменшилися впродовж аналізованого періоду майже у 2 рази, що, безперечно, є також позитивною динамікою.

Статутний капітал – це організаційно-правова форма капіталу, величина якого визначається в розмірах, визначених установчими документами відповідно до чинного законодавства. Це сукупність в грошовому вираженні внесків (часток, акцій за номінальною вартістю) засновників (учасників) в майно при створенні підприємства для забезпечення його статутної діяльності.

Статутний капітал підприємства складає 8132175,31 грн, частка з нього формується за рахунок майнового внеску, що становить 590 450 грн.

Основні засоби ДП «Автомоторс»

№	Найменування майна	Кількість,шт	Вартість, грн.
1	Гідравлічний перевантажувач, ДП 02233 АС	1	587 000
2	Установка для діагностики двигунів	1	142 100
3	Компресор повітряно-гвинтовий LEXLXAC85-28LO : 85 л. 420 л\хв	1	137 060
4	Комп'ютери(блок+монітор)	1	3 150
5	Робочі машини	2	26 040
6	Ремонтні установки	1	6 860
7	Двигун DEUTZ(для виставки)	1	16 380
8	Коробка Allison(для виставки)	1	8 890
9	Агрегат насосний три плунжерний 1.3 Т-6.3/20	1	4 480
10.	Вентилятор COMBIFAB 63-900/G3/RB	1	10 640

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Аналізуючи табл. 2.2. варто зазначити, що вартість гідравлічного перевантажувача становить майже половину вартості усіх основних засобів підприємства на момент його створення.

Активи – це ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому. Інакше кажучи, це усе чим володіє підприємство (готівка, дебіторська заборгованість, обладнання та майно підприємства).

Виділяють три види активів:

– (основний капітал) - основні засоби з довгим терміном служби, що використовуються підприємством при виробництві товарів і послуг (наприклад, будівлі, споруди, земля, обладнання);

– інші активи, які включають такі нематеріальні активи, як патенти і торгові знаки (які не мають натурально-речової форми, проте є цінними для підприємства), капіталовкладення в інші компанії або довготермінові цінні папери, «витрати майбутніх періодів» і різні оборотні активи (оборотній капітал) - грошові кошти та їх еквіваленти, запаси, які можуть досить швидко трансформовані в готівку (як правило, протягом року);

– необоротні активи інші активи (в залежності від профілю того чи іншого підприємства).

Проаналізуємо вартість активів за останні три роки у вигляді діаграми (рис. 2.3.)

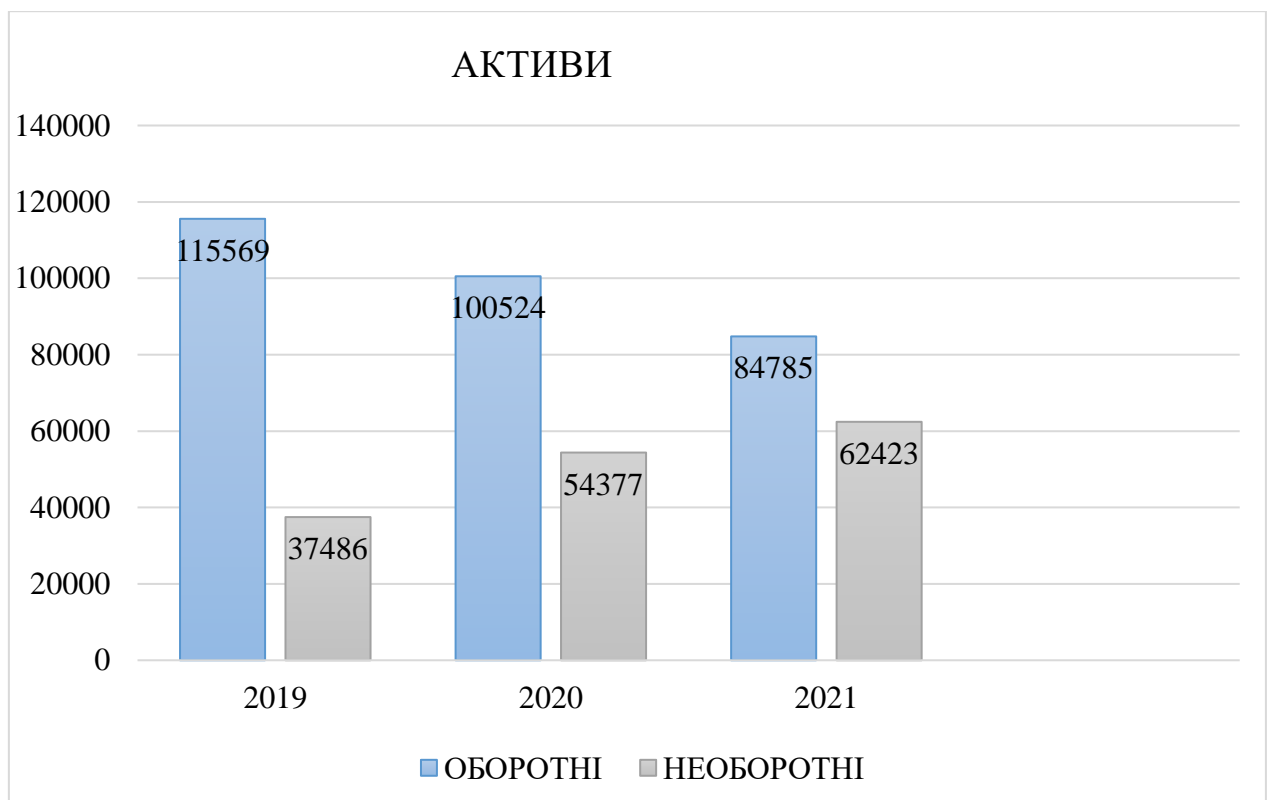

Рис. 2.3. Динаміка вартості оборотних та позаоборотних активів підприємства за 2019-2021 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

З огляду на результати діаграми, можна сказати, що на підприємстві переважають оборотні активи протягом досліджуваного періоду, хоча вартість необоротних активів у 2021 році значно зросла, а оборотних – знизилась. Це зростання свідчить про покращення матеріально-технічної бази підприємства, що є позитивною динамікою в цілому.

Розглянемо структуру оборотних та позаоборотних активів ДП «Автомоторс» на кінець 2021р. (рис. 2.4., 2.5.)

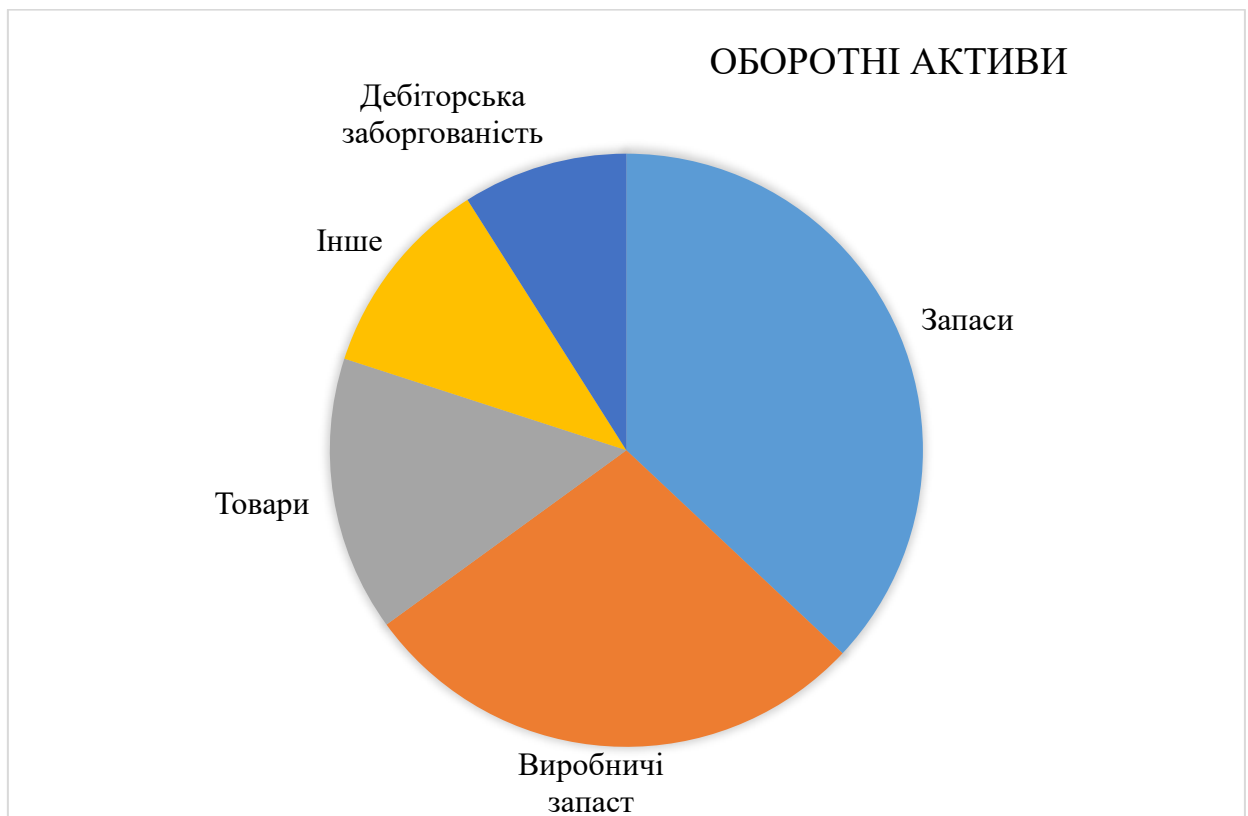

Рис. 2.4. Структура оборотних активів ДП «Автомоторс»

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

У структурі оборотних активів ДП «Автомоторс» найбільшу частку займає стаття запаси, яка складає 37% від загальної кількості оборотних активів. Далі йдуть виробничі запаси – 28%, товари - 15%, інше -11% і найменшу частку займає дебіторська заборгованість – 9%.

Рис. 2.5. Структура необоротних активів ДП «Автомоторс»
Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Як можна побачити на рис. 2.5., у структурі необоротних активів майже всю частину займає стаття основних засобів, яка складає 99%, лише 0,2% - незавершені капітальні івестиції й менше 0,8% - нематеріальні активи.

На основі фінансової звітності підприємства за 2019-2021 роки проведемо аналіз динаміки показників ефективності використання основних засобів.

Динаміка показників ефективності використання основних засобів ДП
«Автомоторс» за 2019- 2021рр.

Показник	2019 р	2020р.	2021 р.	Відхилення +/-	
				2020р. до 2019р.	2021 р. до 2020 р
Фондовіддача	5,676	6,764	7,480	1,088	0,716
Фондомісткість	0,21	0,19	0,16	-0,02	-0,03
Коефіцієнт зносу	0,19	0,2	0,23	0,01	0,03
Коефіцієнт придатності	0,745	0,755	0,785	0,01	0,03
Коефіцієнт оновлення	0,260	0,294	0,393	0,034	0,099
Коефіцієнт вибуття	0,1	0,1	0,25	0	0,015

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Проаналізувавши результати розрахунків у табл. 2.3., можна сказати, що показник фондовіддача має стійку динаміку зростання, що є позитивною динамікою, адже 1 грн. вартості основних засобів принесла більше чистого доходу. Фондомісткість у 2021 році знизилася до 0,16 з 0,21 у 2019 році, така тенденція також оцінюється позитивно, оскільки на отримання 1 грн. чистого доходу припадало менше основних засобів.

Проаналізувавши значення коефіцієнта зносу за досліджуваний період, можна сказати, що основні засоби на підприємстві не є застарілими. Не значне зниження коефіцієнта придатності свідчить про придатність основних засобів в їх сукупності, та задовільний загальний технічний стану.

Коефіцієнт оновлення збільшився у 2021 р. порівняно з 2020 р., що свідчить про збільшення частки нових основних засобів.

Отже, варто зазначити, що більша частина основних засобів на ДП «Автомоторс» не є застарілими і їхній технічний стан відповідає сучасним вимогам.

Коефіцієнт оборотності активів – відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл торгівлі й обіг, який приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або ж скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів.

Таблиця 2.4.

Динаміка показників використання оборотних коштів на ДП
«АВТОМОТОРС» за 2019-2021 рр.

Показник	2019р.	2020р.	2020р.	Абсолютне відхилення, +-	
				2020р. до 2019 р.	2021р. до 2020 р.
Коефіцієнт оборотності	2,45	2,93	3,53	0,48	0,34
Коефіцієнт завантаження оборотних коштів	0,720	0,871	1,041	0,151	0,170
Показник віддачі (рентабельності) оборотних коштів	0,283	0,542	0,898	0,259	0,356

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Проаналізувавши дані табл. 2.4. можна сказати, що ефективність використання оборотних активів на підприємстві є досить позитивним, оскільки з кожним роком значення коефіцієнта зростає.

Коефіцієнт завантаження активів в обороті показує яка вартість активів припадає на 1 грн. вартості випущеної продукції, і є оберненим до коефіцієнта оборотності активів. Спостерігається позитивна тенденція щодо даного показника.

Показник рентабельності оборотних коштів з кожним роком зростає і є у рамках нормативного значення.

Одним із головних ресурсів кожного підприємства, від якого здебільшого залежать результати діяльності та конкурентоспроможність підприємства є його персоналу.

Таблиця 2.5.

Склад та структура персоналу ДП «Автомоторс» 2019-2021рр.

Показники	Роки						Відхилення 2020р.до 2019р.		Відхилення 2021р.до 2020 р.	
	2019		2020		2021		+-	%	+-	%
	осіб	Питома вага, %	осіб	Питома вага, %	осіб	Питома вага, %				
Середньооблікова чисельність персоналу	70	100	72	100	72	100	2	0,3	0	0
В т.ч.:										
керівники	4	5,71	4	5,56	4	5,56	0	0	0	0
службовці	5	7,14	5	6,94	5	6,94	0	0	0	0
Виробничий персонал, у т.ч.	61	87,14	63	87,5	63	87,5	2	0,33	0	0
основний	56	80	58	80,55	58	80,55	2	0,036	0	0
допоміжний	5	7,14	5	6,94	5	6,94	0	0	0	0

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

За даними табл. 2.5. бачимо, що середньооблікова чисельність персоналу за досліджуваний період збільшилась на 0,3 % або на 2 особи Для того щоб визначити ефективність використання персоналу підприємства розрахуємо продуктивність персоналу (табл. 2.6.)

Продуктивність праці працівників ДП «Автомоторс» за 2019-2021рр.

Показник	2019	2020	2021	Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
				2020 р. до 2019р.	2021 р. до 2020р.	2020 р. до 2019р.	2021 р. до 2020р.
Обсяг проданої продукції, тис. грн.	174112	181516	99645	1842	691	0,11	0,018
Середня чисельність працівників	70	72	72	2	0,03	0	0
Продуктивність праці, тис.грн/особ	2487	2521	2521	34	0	0,0130	0

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Після проведених розрахунків можна зазначити, що продуктивність праці на підприємстві у 2020 році зросла на 0,013% порівняно з 2019 р., у 2021 році вона лишилась не змінною. Це не поганий показник ефективності використання персоналу і загальної ефективності діяльності компанії.

Для того, щоб продуктивність праці персоналу підприємства і надалі зростала необхідно запровадити на підприємстві відповідну кадрову політику, яка дала б змогу більш ефективно використовувати потенціал своїх працівників, для цього необхідно забезпечити необхідний рівень кадрового планування, професійний розвиток і навчання персоналу, мотивацію і стимулювання трудової активності.

Форми та системи заробітної плати – це механізм встановлення розміру заробітку залежно від кількості та якості праці і її результатів. Обираючи певну форму заробітної плати і конкретну систему формування заробітку, роботодавець керує інтенсивністю та якістю праці конкретних працівників [3-17].

На підприємстві ДП «Автомоторс» використовуються такі системи оплати праці, як погодинна та відрядна.

Розрахуємо середньою заробітної плати по підприємству за 2019-2021рр.

Таблиця 2.7.

Середня заробітна плата на ДП «Автомоторс» за 2019-2021 рр.

Показник	2019 р.	2020 р.	2021р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2020 р. до 2019 р.	2021 р. до 2020 р.	2020 р. до 2019	2021 р. до 2020 р.
Фонд оплати праці, тис. грн.	29290	36189	46107	6899	9918	0,19	0,22
Середня кількість працівників, осіб	70	72	72	2	0	0,03	0
Середня заробітна плата, грн.	6491,5	7615,5	12515,5	1124	4900	0,15	0,39

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Отже, як видно з табл. 2.7, середня заробітна плата в компанії доволі висока, у порівнянні з середньою заробітною платою в області, де знаходиться підприємство, за досліджуваний період вона зросла на 50%. Фонд оплати праці збільшився на 42%.

2.3. Ефективність управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «Автомоторс»

Проведемо аналіз вартості продукції на прикладі піддона двигуна «Deutz» та КПП «ALLISON». (табл. 2.8. і 2.9.)

Таблиця 2.8.

Калькуляція імпорту піддона «DEUTZ»

Найменування	Вартість, грн.	Частка, %
Собівартість	3511,95	66,52
Мито	1142,19	21,64
Основна заробітна плата	212,91	4,03
Додаткова заробітна плата	34,07	0,65
Відрахування на соціальне страхування	54,34	1,03
Доставка	57,62	1,09
Інші загальновиробничі витрати	266,14	5,04
Всього	5279,22	100,00

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Виходячи із даних табл. 2.8., можна зазначити, що більша половина частини вартості піддона двигуна «DEUTZ» припадає на матеріали, з якого виробляється даний продукт, в загальній частині частка якого складає 66,5 %, далі йдуть напівфабрикати – 22 % та інші загальновиробничі витрати 5%. Затрати на оплату праці в загальній структурі вартості виробу складають всього 4,5%.

Калькуляція імпорту КПП «Allison»

Найменування	Вартість, грн.	Частка, %
Собівартість	5844,02	43,23
Мито	3220,9	23,82
Основна заробітна плата	1677,47	12,41
Додаткова заробітна плата	268,4	1,99
Відрахування на соціальне страхування	428,09	3,17
Доставка	403,62	2,99
Інші загальновиробничі витрати	1677,47	12,41
Всього	13519,97	100,00

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Аналізую табл. 2.9., варто відмітити, що порівняно із собівартістю піддоном «DEUTZ», у даному товарі частка затрат на заробітну плату значно збільшилася, а саме становить 12%. Це свідчить про менш автоматизовану роботу для виготовлення цього товару. Значну частку у загальній собівартості займають матеріали – 43%, а також напівфабрикати – 24%.

Повне і достовірне відображення витрат на виробництво є основою для аналізу господарської діяльності й ефективності виробництва. За економічним змістом витрати групують за такими елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних засобів та нематеріальних активів, інші витрати

Таке групування єдине для всіх галузей народного господарства і визначене багатьма нормативними документами щодо організації та здійснення бухгалтерського обліку. Але витрати не однорідні і тому для планування та обліку за способом включення в собівартість продукції їх групують по статтям. Це дає змогу знати складові собівартості з метою впливу на формування її величини.

Структура витрат підприємства ДП «Автомоторс» за 2019- 2021 рр.

Показники	2020р.	частка, %	2021 р.	частка, %	2022 р.	частка, %
Матеріальні затрати	104436	58,34	115451	56,28	115942	52,34
Витрати на оплату праці	29290	16,36	36198	17,65	46107	20,81
Відрахування на соціальні заходи	6430	3,59	8037	3,92	9635	4,35
Амортизація	3895	2,18	7332	3,57	10562	4,77
Інші витрати	34955	19,53	38121	18,58	42274	19,08
Всього	179006	100	205139	100	221520	100,00

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Аналізуючи табл. 2.10., можемо побачити, що за досліджуваний період спостерігається незначне зменшення частини матеріальних витрат (5,%) у загальній їх структурі, всі інші статті витрат у 2021 р. незначно зросли, порівняно із 2019 р.

Основними факторами, які вплинули на збільшення витрат підприємства стало підвищення рівня заробітної плати, тобто збільшення витрат на оплату праці та відрахування на соціальні заходи.

Податкові платежі – одна із значних статей витрат для більшості суб'єктів господарювання, а тому підприємства обов'язково повинні здійснювати управління своїми податковими ризиками та їх постійний моніторинг, як невід'ємну частину внутрішнього контролю за ризиками [73].

Податки, що сплачує досліджуване підприємство:

- податок на прибуток (18%);
- податок на додану вартість (ПДВ) (20%);

- податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) (18%);
- єдиний соціальний внесок (ЄСВ);
- місцеві податки.

Прямими податками в Україні є податки на доходи фізичних осіб, на нерухомість, а також податки на прибутки, отримані у вигляді відсотків, у тому числі податки на доходи від користування позиками, орендної плати, роялті та всіх інших видів прибутків [38-42].

Таблиця 2.11.

Сплата прямих податків ДП «Автомоторс» за 2019-2021рр.

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2020 р.	2021р.	2020 р.	2021р.
				до 2019 р.	до 2020 р.	до 2019 р.	до 2020 р.
Прямі податки, тис. грн.	15187	23161	43736	7974	20 575	0,34	0,47

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Найбільше підприємство сплатило прямих податків у 2021 році на суму майже 44 млн. грн., це видно з табл. 2.11., а найменше було сплачено у 2019 році, це обумовлено, насамперед, збільшенням прибутку підприємства у звітному році. Сума сплачених податків впродовж 2020- 2021 рр. збільшилась на 47 %.

Непрямі податки - податки на продаж, з обігу, на додану вартість, на продаж цінних паперів, на переказ коштів за кордон, на дарування і успадкування, на передачу власності, на матеріально-технічні запаси та обладнання, на монопольне право та привілеї, а також акцизи, гербові збори, прикордонні збори та всі інші податки, крім прямих податків і податків з імпорту [21-27].

Специфіка непрямих податків полягає у тому, що кінцевим платником у їх сплаті завжди виступає споживач, який купує продукцію, яка оподатковується непрямими податками [32-44].

Таблиця 2.12.

Сплата непрямих податків ДП «Автомоторс» за 2019- 2021 рр.

Показник	2019р.	2020р.	2021р.	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2020р. до 2019р.	2021р. до 2020р.	2020р. до 2019р.	2021р. до 2020р.
Непрямі податки, тис. грн.	1496	5533	10183	4037	4650	0,73	0,46

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Як бачимо з табл. 2.12, щорічно підприємство збільшувало витрати на непрямі податки і у 2021 р., порівняно з 2020 р. сума збільшилася на 46%. Це свідчить про збільшення кількості реалізованої продукції.

Податкове навантаження – це один із найважливіших фіскальних показників, який характеризує сукупний вплив податків на економіку країни загалом чи на окремих суб'єктів господарювання, тобто фактично є показником ефективності бюджетно-податкової політики.

В загальному (прями і непрямих податків) за 2021 рік ДП «Автомоторс» сплатив на суму 53919 тис. грн., при цьому чистий дохід склав 199 645 тис. грн., тобто, сплачені податки в співвідношенні до чистого доходу займають близько 27 %, тобто цифри свідчать, що податкове навантаження є в рамках нормативного значення.

Хоч частка податкового навантаження є не критичною, проте керівництву ДП «Автомоторс» варто звернути увагу на даний показник та, за можливості, прийняти заходи для його зниження.

Проаналізуємо фінансові результати від реалізації продукції, іншої реалізації та позареалізаційних операцій за останні три роки.

Таблиця 2.13.

Фінансові результати від реалізації продукції ДП «АВТОМОТОРС» за 2019-2021 рр.

Показник	2019р.	2020р.	2021р	Абсолютне відхилення, +/-		Відносне відхилення, %	
				2020 р. до 2019 р.	2021р. до 2020 р.	2019 р. до 2018 р.	2020 р. до 2019 р.
Реалізовано продукції, тис.грн	174112	195954	199645	21842	3691	0,11	0,02
Інші операційні доходи, тис. грн.	-	-	-	-	-	-	-
Інші доходи, тис.грн	0	1195	10547	1195	9352	1,00	0,89
Всього, тис. грн.	174112	197149	210192	23037	13043	0,12	0,06

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Виходячи з табл. 2.13., можна зазначити, що найбільше підприємство реалізувало продукцію у 2021 році на суму 199645 тис. грн., і саме реалізована продукція складає найбільшу частину доходів підприємства. У

2019 році підприємство реалізувало на 21842 тис. грн. менше продукції у порівнянні із 2020 роком, тобто обсяг реалізації збільшився на 11%. Також задосліджуваний період спостерігається значне зростанні статті інших доходів, яка скоротилася, оскільки у 2019 році їх не було, а у 2021 р. порівняно з 2020 даний вид доходу збільшився майже у 10 разів.

Для визначення ефективності господарської діяльності підприємства, розрахуємо показник рентабельності реалізованої продукції, дані наведені в табл. 3.4.

Таблиця 2.14.

Показники	2019р.	2020р.	2021 р.	Відхилення, +/-	
				2020 р. до 2019 р.	2021 р. до 2020 р.
1.Коефіцієнт рентабельності активів	0,0003	0,0295	0,0405	0,0292	0,011
2.Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,0176	0,6537	0,458	0,6361	0,1957
3.Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,0002	0,0235	0.0301	0,0233	0,0066

Показники рентабельності діяльності ДП «Автомоторс» за 2019-2021

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Використовуючи розраховані дані в табл. 2.14 можна зазначити, що рентабельність активів (сума прибутку на 1 грн. сукупних активів підприємства) на кінець аналізованого періоду значно зросла, що свідчить про покращення ефективності їх використання.

Варто зазначити, що рентабельність власного капіталу також має тенденцію до зростання. Більше того, рентабельність діяльності має позитивний характер і у 2021 році підвищилась на 0,006 пунктів порівняно із 2019 роком. Проте керівництву варто звернути увагу на підвищення рівня даного показника.

Для того щоб підвищити рентабельність діяльності підприємства в першу чергу необхідно збільшити чистий прибуток, це можна зробити за рахунок зниження собівартості продукції яку підприємство реалізує. Також одним із способів підвищення рентабельності є зменшення податкового навантаження на підприємство.

Ще одним із способів росту рентабельності підприємства є збільшення об'єму реалізації продукції, адже чим більше продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, що має позитивний вплив на рентабельність.

Варто зазначити, що одним із важливих чинників зростання рентабельності підприємства є підвищення продуктивності праці. Разом із ростом продуктивності праці знижується витрати на одиницю продукції, а отже, зменшується питома вага заробітної плати в структурі собівартості. Для цього підприємство повинно активно використовувати різноманітні мотиваційні заходи.

Отже, для забезпечення зростання рентабельності необхідно контролювати та зменшити витрати на виробництво та реалізацію продукції, удосконалити систему управління якістю та конкурентоспроможністю продукції, а також підвищити продуктивність праці.

Проаналізуємо основні показники фінансово-економічного стану ДП «Автомоторс» за 2019-2021 рр.

Аналіз фінансово-економічного стану ДП «Автомоторс»
за 2019-2021 рр.

Показники	2019р.	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення, +/-			Відносне відхилення, %
				2020р. до 2019р.	2021р. до 2020р.	2020р. до 2019р.	2021р. до 2020р.
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	174112	195954	199645	21842	3691	0,111	0,018
Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	43	4607	6005	4564	1398	0,991	0,233
Собівартість реалізованої продукції, (товарів робіт, послуг) тис.грн	141454	154676	145189	13222	-9487	0,085	-0,065
Валовий прибуток, тис.грн	32658	41278	54456	8620	13178	0,209	0,242

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Як ми можемо бачити в табл. 2.15, протягом досліджуваних років відбулося зростання чистого доходу від реалізації продукції у 2021 році на 3691 тис. грн. порівняно з 2020 роком, що відбулося за рахунок збільшення обсягів збуту. Проте, при цьому спостерігається підвищення собівартості продукції, що можна пов'язати із зростанням ціни на паливо, електричні ресурси та збільшенням витрат на оплату праці.

Можна зробити висновок, що збільшення економічних показників підприємства свідчить про загальне покращення економічного становища підприємства.

Поряд із цим доцільно розрахувати сукупність коефіцієнтів ліквідності (табл. 2.16).

Показники ліквідності ДП «Автомоторс» за 2019-2021 рр

Показники	2019р.	2020р.	2021 р.	Абсолютне відхилення,	
				2020 р. до 2019 р.	2020 р. до 2019 р.
Коефіцієнт покриття	1,08	2,07	2,2	0,99	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,57	1,13	1,11	0,56	-0,02
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,015	0,05	0,096	0,035	0,046

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Показник коефіцієнту покриття протягом аналізованих 2019-2021 рр. поступово підвищується, що є позитивною тенденцією для підприємства. Це свідчить про задовільний стан платоспроможності, оскільки у підприємства підвищується кількість оборотних активів для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями.

Коефіцієнт швидкої ліквідності має змогу оцінити чи здатне підприємство вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання за допомогою високоліквідних активів. Показник знаходиться в межах норми та з кожним роком коефіцієнт зростає. У 2020 році на кожну гривню поточних зобов'язань припадає 1,11 грн високоліквідних активів.

Показнику абсолютної ліквідності також характерно з кожним роком підвищуватися. Це означає, що підприємство здатне погасити борги, якщо термін платежів настане незабаром.

Побудуємо агрегований баланс, який дозволяє визначити елементи, які характеризують стан фірми (таб. 2.17).

Агрегований баланс ДП « АВТОМОТОРС» у тис.грн. за 2019- 2021 рр.

№ з\п	Групування статей активу	на кінець 2019року	на кінець 2020року	на кінець 2021 року	відносне відхилення, %
1	2	3	4	5	6
I	Необоротні активи	37 486	54 377	62 423	0,4
1	Основні засоби та інші позаоборотні активи	37 486	54 377	62 423	0,4
2	Довгострокові фінансові вклади	-	-	-	-
II	Оборотні активи	115 569	100 524	84 785	-0,36
1	Запаси і витрати	49725	46523	56105	0,11
2	Дебіторська заборгованість	65841	52624	27151	-1,42
3	Грошові кошти та їх еквіваленти	856	1377	1529	0,44
III	Необоротні активи утримувані для продажу та груп вибуття	1212	1212	1016	-0,19
	АКТИВ:	154 267	156 113	148 224	-0,04
I	Власний капітал	2440	71107	13112	0,81
1	Зареєстрований капітал	1181	1181	1181	
2	Додатковий капітал	-	-	-	-
3	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1259	5926	11931	0,89
II	Довгострокові зобов'язання та забезпечення	41239	36654	22362	-0,84
1	Довгострокові кредити банків	40797	36654	22362	-0,82
2	Інші довгострокові зобов'язання	442	-	-	-

1	2	3	4	5	6
III	Поточні зобов'язання і забезпечення	110 588	112352	112750	0,02
1	Короткострокові кредити банків	7731	9382	9800	0,21
2	Поточна кред.заборгованість за: товари, роботи, послуги	20294	23162	39340	0,48
3	розрахунками з бюджетом	715	1561	2141	0,67
4	розрахунками зі страхування і оплати праці	3112	3304	4033	0,23
5	Поточна кред.заборгованість за одержаними авансами	55263	53 672	35 497	-0,56
	ПАСИВ:	154 267	56 113	148 224	0,04

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Проаналізувавши агрегований баланс, варто зазначити, що баланс підприємства за аналізований період зменшився на 4%. У випадку з активною частиною – це зумовлено зниженням вартості оборотних активів на 36% та розміру дебіторської заборгованості у 1,5 рази. У той же час, стаття грошові кошти та їх еквіваленти збільшилася на 44%. Також варто звернути увагу за збільшення вартості основних засобів, що означає закупівлю нового обладнання, а отже збільшення виробничої потужності підприємства.

Розглянувши пасиву балансу, можна сказати, змінилася стаття власний капітал, як зросла на 81%, що, безперечно, позитивно впливає на діяльність підприємства, адже воно стало більш фінансово стійким. Ще одною позитивною тенденцією є зменшення розміру довгострокових кредитів банків, у 2021 році їх вартість зменшилась у 2 рази порівняно із 2019 р. Також у 2021 році підприємство збільшило розмір зобов'язань за товари, роботи, послуги, а також розрахунки з бюджетом, проте це не значно повпливало на зростання поточних зобов'язань і забезпечень в загальному,

оскільки підприємство значно зменшило поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами, а саме на 56%.

Підсумовуючи, слід відзначити загальний позитивний стан фінансової стійкості ДП «Автомоторс». Розрахувавши коефіцієнт фінансової стійкості, що становить 0,3 у 2021 році, можна сказати про середній рівень ризику втрати платоспроможності. Проте значення показника нижче галузевого, тому керівництву варто прийняти заходи для збільшення розміру власного капіталу та зменшення зобов'язань підприємства.

Висновки до розділу 2

У підсумку проведеного дослідження були зроблені наступні висновки.

ДП «Автомоторс» являється перспективним та фінансово привабливим підприємством, здатним бути конкурентоспроможним та підтримувати свої позиції на автомобілебудівному ринку України. Аналіз динаміки фінансових результатів за 2019 - 2021 роки показав, що відбувається зростання прибутку від імпоротної діяльності. Підприємство має фінансовий зріст, пов'язаний з ефективним управлінням. Рентабельність підприємства має тенденцію до зростання.

Більша частина основних засобів на ДП «Автомоторс» не є застарілими і їхній технічний стан відповідає сучасним вимогам. Розрахувавши показники ефективності імпоротної діяльності, можна зробити висновок, що підприємство ДП «Автомоторс» є ефективним. Товари затребувані і конкурентноспроможні. На підприємстві потрібні зміни задля набуття більш позитивної тенденції у його імпортній діяльності.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПОЛІПШЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДП «АВТОМОТОРС»

3.1. Страхування ризиків при здійсненні зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс»

Будь яке підприємство у своїй зовнішньоекономічній діяльності зіткається з виникненням різних ризиків. Ризики ЗЕД – це особлива категорія ризиків, що трапляються лише тоді, коли підприємство здійснює зовнішньоекономічні операції. Ризики ЗЕД є специфічними, тому в світовій практиці деякі види таких ризиків страхують. З погляду міжнародної торгівлі, ризик – це небезпека втрат з вини іншої сторони або через зміну політичної, економічної чи іншої ситуації в країні партнера.

Тому для ефективного управління міжнародними розрахунками та зовнішньоекономічною діяльністю в цілому дуже важливо знати всі типи ризиків, які виникають у процесі міжнародного товарообміну, а також заходи, що дають змогу ці ризики мінімізувати або усувати зовсім.

Широкого поширення набула класифікація, відповідно до якої ризики поділяються на такі види:

- операційний;
- кредитний;
- ринковий ризики.

Операційний ризик – це ризик виникнення збитків, пов'язаний з діями або бездіяльністю персоналу, з їх наявними недоліками в управлінських процедурах і системах контролю на підприємствах. Сюди належать ризики, що зумовлені помилками при проведенні операції, здійснення неправомірних операцій, пов'язане з недостатньою кваліфікацією або із зловживанням персоналу, ризик розголошення інсайдерської інформації та інші ризики

Кредитний ризик – це ризик неповернення певних грошових ресурсів або інших активів у визначеному обсязі та у визначений строк.

Ринковий ризик – це ризик отримання збитків, які пов’язані з коливанням ринкових цін, також це може бути ризик зміни основних характеристик ринку – відсоткових ставок, курсів валют, цін на акції, кореляції між різними факторами впливу та мінливість цих факторів.

Виділяють наступних 8 видів ризиків зовнішньоекономічної діяльності [38]:

- ризик країни;
- митний ризик;
- валютний ризик;
- ризики міжнародного маркетингу;
- ризики міжнародних перевезень (транспортний ризик);
- ризик міжнародного контракту;
- ризики, пов’язанні з іноземним контрагентом;
- ризики міжнародного конкурентного середовища.

Ризик країни – до цих видів ризику належать політичні та економічні події, що відбуваються у країні та можуть призвести до втрат під час реалізації зовнішньоекономічної діяльності. Вони зазвичай спричинені державної політикою регулювання економічних та зовнішньоекономічних відносин.

Митний ризик - пов’язаний із виникненням проблем при процедурі митного оформлення. В межах даного ризику можливі труднощі з вчасним та повним поданням правильно заповнених документів митному брокерові, з отриманням дозволу на вивезення товару за кордон, а також труднощі після отримання цього дозволу.

Валютний ризик - є визначальним чинником ефективності міжнародної торгівлі. Валютні ризики впливають не тільки на підприємства при укладанні зовнішньоекономічних контрактів, але й під час операцій купівлі-продажі, виконання форвардних контрактів та опціонів.

Ризики міжнародного маркетингу - виникають унаслідок неефективної діяльності спеціаліста з маркетингу суб'єкта ЗЕД [62]. До таких ризиків належать інформаційні, інноваційні та кон'юнктурні [18; 19; 20].

Транспортні ризики - ризики, які виникають у зовнішньоекономічній діяльності при укладенні зовнішньоекономічних угод, а саме при переміщенні товару від продавця (постачальника) до покупця.

Ризик міжнародного контракту полягає у ймовірності порушення та недотримання умов контракту контрагентами. Зокрема, імпортер в односторонньому порядку може скасувати або змінити замовлення. Натомість експортер за певних обставин може не виконати умови договору або виконати їх з порушенням часових рамок та умов поставки, якості та кількості товару, товарного асортименту тощо.

Ризики пов'язані з іноземним контрагентом, до яких відносять:

- зіткнення з одноденною фірмою;
- зіткнення з шахрайськими організаціями;
- виникнення проблем та збитків у зв'язку з недобросовісністю іноземного контрагента тощо.

Ризики міжнародного конкурентного середовища – це функціонування на світовому ринку певного товару великих конкуруючих корпорацій, що, як правило, ускладнює вихід на даний ринок підприємством малого та середнього бізнесу

Управління ризиками – це процес мінімізації чи передбачення збитків у разі створення або настання ризикових подій. Зменшення збитку і мінімізація ризику – не тотожні поняття, оскільки перше означає або зменшення можливих збитків, або зниження ймовірності настання несприятливих подій [74].

Процес з управління зовнішньоекономічними ризиками має включати такі основні елементи [28]:

- аналіз ситуації і визначення можливих ризиків;

- оцінка ймовірного збитку й прийняття рішення щодо управління потенційними ризиками;

- вибір методів впливу на ризик
- реалізація прийнятих рішень і контроль за їх виконанням.

Залежно від результатів ідентифікації й аналізу ризиків можливе прийняття різних рішень:

- уникнення;
- зменшення;
- оптимізація;
- прийняття;
- розподіл або передача.

Уникнення ризику – відмова від будь-якої діяльності яка може нести ризик. Відповідне рішення приймають у випадку невідповідності зазначеним принципам керування ризиками. Наприклад: рівень можливих утрат, а також додаткові затрати, пов'язані зі зменшенням ризику чи передачею ризику іншій особі, неприйнятні для підприємця; рівень можливих утрат значно перевищує очікувану віддачу (прибуток) і т. п. Уникнення ризику є найпростішим і радикальним напрямком у системі керування ризиком. Воно дає змогу цілком уникнути можливих втрат і непевності. Разом із тим, як правило, уникнення ризику означає для підприємця відмову від прибутку. Тому при необґрунтованій відмові від заходу (проекту), пов'язаного з ризиком, є втрати від невикористаних можливостей.

Прийняття ризику – означає залишення всього ризику чи його частини на відповідальність підприємця. У цьому випадку приймають рішення про покриття можливих втрат власними засобами.

Запобігання ризику – це відхилення від заходу, пов'язаного з ризиком. Проте запобігання ризику для, найчастіше означає відмову від прибутку для особи яка приймає рішення

Зниження ризику – це скорочення ймовірності й обсягу витрат.

Для зниження ризику застосовуються різні прийоми, основними з яких є [74-76]:

- диверсифікація;
- лімітування;
- самострахування;
- страхування;
- хеджування та ін.

Диверсифікація підприємницької діяльності полягає у визначенні зусиль і капіталовкладень між різноманітними видами діяльності, безпосередньо не пов'язаними один із одним. У такому разі, якщо в результаті непередбачених подій один вид діяльності буде збитковий, інший вид усе ж таки даватиме прибуток. Підприємницьку фірму це врятує від банкрутства і дасть змогу продовжити функціонування. Диверсифікація є найбільш обгрунтованим і відносно менш витратним способом зниження ступеня економічного ризику.

Лімітування – встановлення ліміту, тобто граничних сум затрат, продажу, кредиту тощо. Лімітування є важливим прийомом зниження ступеня ризику і застосовується банками при видачі позичок, при виведенні договору на овердрафт і т. ін. Також лімітування застосовується при продажу товарів у кредит, наданні позик, визначенні сум вкладення капіталу тощо.

Самострахування – група заходів спрямованих на внутрішнє страхування ризиків, покликані забезпечити нейтралізацію їхніх негативних фінансових наслідків у процесі розвитку підприємства [44; 45; 46].

Страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств – це міжнародні економічні відносини із захисту майнових інтересів суб'єктів господарювання протягом періоду, в якому відбуваються певні події (страхові випадки), за рахунок майнових коштів, що формуються зі сплачених ними внесків (страхових премій).

До об'єктів страхування у ЗЕД уходять матеріальні або майнові інтереси, що пов'язані з будь-якими видами зовнішньоекономічних зв'язків

(фінансові, торговельні, кредитні, виробничі, науково-технічні, інвестиційні тощо).

Суб'єктами страхування у ЗЕД можуть бути підприємства, органи державної влади та державні установи.

У процесі страхування зовнішньоекономічних відносин беруть участь два суб'єкти: страхувальник і страховик.

Страховик – юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, котра має ліцензію на проведення операцій страхування.

Страховальник – юридична чи фізична особа, яка має страховий інтерес і вступає у ділові стосунки зі страховиком на підставі чинного законодавства або двосторонньої угоди про страхування.

Страхування ЗЕД означає страхування ризиків, які виникли в ході її здійснення, і являються комплексом різних видів страхування, які забезпечують захист інтересів вітчизняних і зарубіжних суб'єктів господарювання в міжнародному співробітництві. Страхування зовнішньоекономічної діяльності, як і будь-якої діяльності, охоплює майнове, особисте й страхування відповідальності. Об'єктом майнового страхування є товарно-матеріальні цінності й майнові інтереси страхувальників.

Майнове страхування та страхування відповідальності містить:

1. Транспортне страхування (страхування вантажів - страхування «карго», страхування морських суден - «морське каско», страхування повітряних суден, страхування автомобілів - «каско», страхування експортно-імпортних кредитів.

2. Страхування збитків від зупинки виробництва або комерційної діяльності будівельно-монтажне страхування, страхування обладнання та техніки від ймовірних пошкоджень та поломок; страхування післяпродажних гарантійних зобов'язань; страхування електротехнічного устаткування; страхування відповідальності перед третіми особами при будівельно-монтажних роботах; страхування комплексу імпортного устаткування.

3. Страхування майна, що є за кордоном, від вогню й інших небезпек
4. Страхування майна нерезидентів від вогню й інших небезпек.

Об'єктом страхування відповідальності є відповідальність перед третіми особами (фізичними або юридичними) внаслідок будь-якої діяльності або бездіяльності страхувальника. До цієї галузі в зовнішньоекономічній діяльності відносять:

1. міжнародний поліс страхування цивільної відповідальності власників автотранспорту;
2. страхування цивільної відповідальності власників повітряних суден, що є обов'язковим при польотах за кордон;
3. страхування цивільної відповідальності перевізників;
4. страхування відповідальності виробників товарів;
5. страхування професійної відповідальності, зокрема митних брокерів, юридичних консультантів і юридичних фірм, приватних нотаріусів, аудиторів та інших видів підприємницької діяльності.

Об'єктом особистого страхування є життя і здоров'я громадян. У зовнішньоекономічній сфері до такого виду відносять страхування іноземців від нещасних випадків на території країни перебування, а також страхування вітчизняних громадян, що перебувають за кордоном у туристичних або робочих поїздках, медичне страхування, страхування пасажирів і працівників транспорту при міжнародних перевезеннях тощо.

Страхування зовнішньоекономічної діяльності має низку переваг, а саме [93-95]:

- в разі настання страхових випадків страхові компанії відшкодовують матеріальну шкоду учасникам страхової угоди;
- значна економія фінансових ресурсів суб'єктів ЗЕД, оскільки немає необхідності формувати власний страховий фонд;
- прискорення обороту фінансових ресурсів;
- кошти, акумульовані у страхові фонди, є джерелом інвестицій.

При здійсненні зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс» зіткаються з різними видами ризиків. Головна його діяльність – імпорт товарів з різних країн світу, відповідно виникають потенційні транспортні і валютні ризики. За для зниження можливих ризиків підприємство широко застосовує різні види і методи страхування, які забезпечують захист інтересів вітчизняних та іноземних учасників різних форм міжнародної співпраці.

ДП «Автомоторс» провидить всі майнового страхування, а особливо страхових випадків пов'язаних з доставкою товарів, а саме, страхування цивільної відповідальності, страхування „автокаско”, страхування трейлерів, страхування «карго», страхування водіїв транспортних засобів, страхування вантажів у внутрішніх перевезеннях та експортно-імпортних вантажів, страхування від нещасних випадків при ДТП. Проведено страхування майна та обладнання підприємства. Велику увагу приділено особистому страхуванню життя і здоров'я робітників.

При здійсненні зовнішньоекономічних операцій на підприємстві ДП «Автомоторс» зіткаються з різними видами ризиків. Головна його діяльність – імпорт товарів з різних країн світу, відповідно виникають потенційні транспортні і валютні ризики. За для зниження можливих ризиків підприємство широко застосовує різні види і методи страхування, які забезпечують захист інтересів вітчизняних та іноземних учасників різних форм міжнародної співпраці.

ДП «Автомоторс» провидить всі майнового страхування, а особливо страхових випадків пов'язаних з доставкою товарів, а саме, страхування цивільної відповідальності, страхування „автокаско”, страхування трейлерів, страхування «карго», страхування водіїв транспортних засобів, страхування вантажів у внутрішніх перевезеннях та експортно-імпортних вантажів, страхування від нещасних випадків при ДТП. Проведено страхування майна та обладнання підприємства. Велику увагу приділено особистому страхуванню життя і здоров'я робітників.

ДП «Автомоторс» - офіційний партнер компаній які розташовані у різних куточках світу. Було б доцільно звернути увагу на страхування валютних ризиків у валютних операціях. У зовнішньоекономічній діяльності застосовується метод страхування валютних ризиків - мультивалютні застереження. Цей метод страхування полягає в тому, що як валютне застереження береться не одна, а кілька валют, об'єднаних разом у так званому „кошику” валют. Мультивалютні застереження прописуються у контрактах.

Виникнення форс мажорних обставин під час війни, зумовили необхідність у самострахуванні. Самострахування - метод управління ризиком, який передбачає створення підприємством власних резервів для компенсації збитків при непередбачених ситуаціях. Внутрішній резервний фонд носить назву фонду ризику.

Отже, економічна вигода від використання фонду ризику у порівнянні з іншими методами управління ризиком – очевидна. Така ситуація може реалізовуватися тоді, коли в результаті аналізу страхового ринку з'ясується, що розмір премії, яку необхідно сплатити за страхування ризиків, є занадто великим. Неможливо забезпечити потрібне зниження або покриття ризиків підприємства у рамках інших методів управління ризиком. Ця ситуація може виникнути, якщо ризики підприємства є дуже крупними і покрити їх повністю у рамках окремої страхової компанії не є можливим. Треба зауважити, що більшість страхових покриттів є неповними, і фінансова компенсація рідко відповідає збиткам, що відбулися.

3.2. Чинники впливу на процес управління зовнішньоекономічною діяльністю на підприємстві ДП «Автомоторс»

На зовнішньоекономічну діяльність підприємства впливає багато чинників, які можна групувати за різними критеріями і які мають досить розгалужену класифікацію рис. 3.1 [91-96]. Чинники впливу управління ЗЕД поділяють на дві основні групи факторів, зовнішні і внутрішні. Внутрішні фактори мають місце в межах підприємства і спричинені його діяльністю. Зовнішні фактори мікросередовища – це ті чинники, які виникають у результаті державної політики, діяльності конкурентів, середовища в якому працює підприємство, тобто мають вплив на рівні держави, де функціонує підприємство [95-98].

Для підприємства виникає необхідність ідентифікації та врахування всіх факторів, що впливають на розвиток зовнішньоекономічної діяльності. Це дозволить мінімізувати ризики, які виникають у результаті проведення даної діяльності. Задачі підвищення ефективності управління зовнішньоекономічної діяльності підприємства неможливо розглядати ізольовано, у відриві від управління господарською діяльністю в цілому. Також потрібно відмітити, що підприємство повинно враховувати внутрішні чинники впливу на ефективність господарської діяльності, а завдання держави як зовнішнього чинника – забезпечити досконалою законодавчою базою. Підприємство не в змозі передбачити всі чинники впливу внутрішнього та зовнішнього середовища. Навіть досить потужне підприємство не в змозі повністю усунути невизначеність, що виникає в процесі прийняття управлінських рішень. В сучасних умовах, ключовим чинником впливу на процес зовнішньоекономічною діяльністю підприємства ДП «Автомоторс» є політичний чинник. Війна Росії проти України завдала масштабних збитків як українській економіці в цілому так і українським підприємствам. У новому звіті Світового банку їх загальна сума оцінюється у 349 мільярдів доларів США.

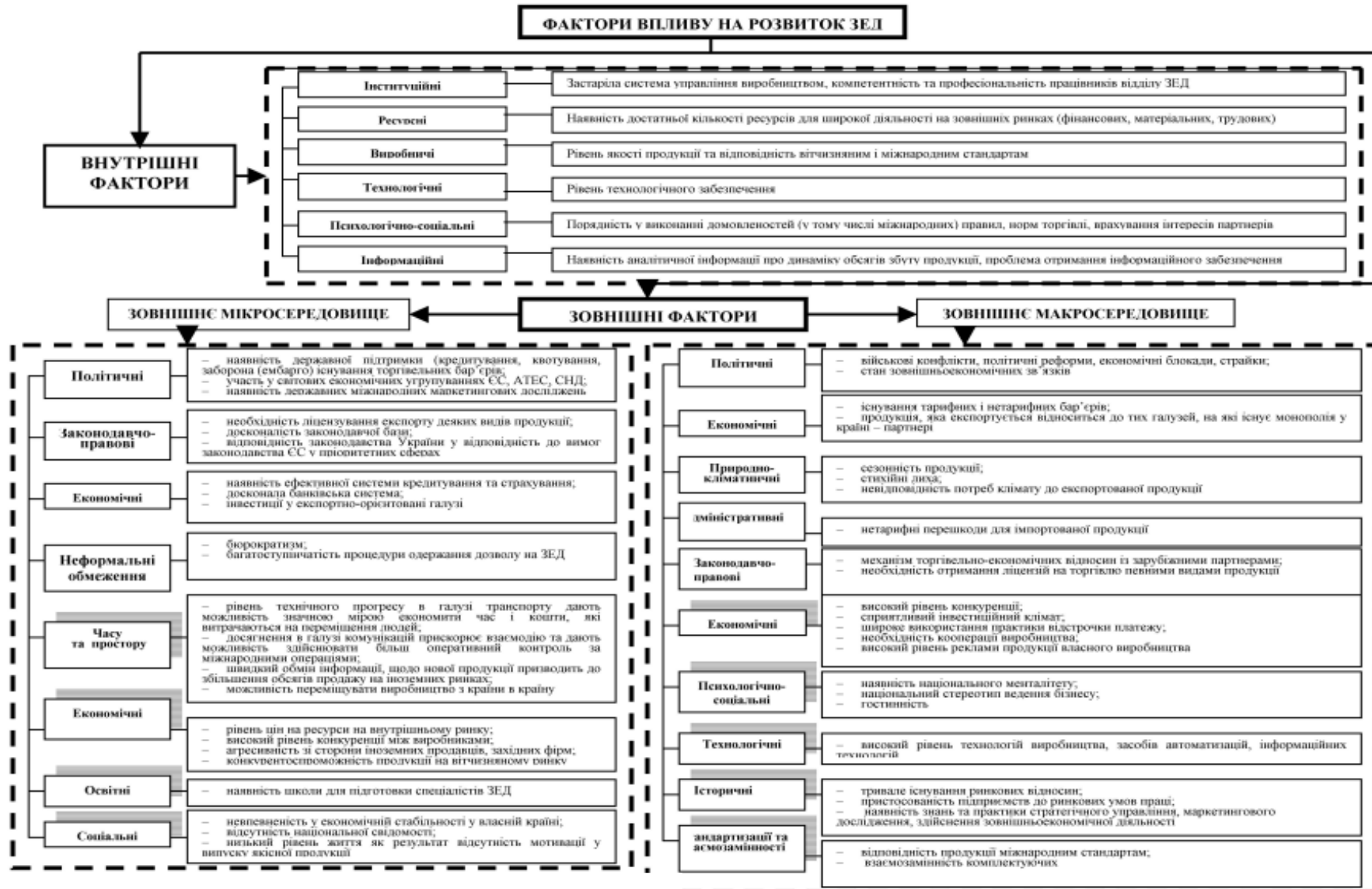

Рис. 3.1. Фактори впливу на розвиток зовнішньоекономічної діяльності [78]

Сервісний центр, склад а також відділ продажу знаходяться у місті Буча, яке зазнало масштабних руйнувань під час російської окупації. У приміщеннях підприємства окупанти розташували військовий штаб і при відступах з міста розікрали значну частину майна, пошколи приміщення і майно яке не змогли викрасти, викрали автопарк чим завдали значної фінансової шкоди підприємству.

В сучасних умовах, на процес зовнішньоекономічної діяльністю підприємства ДП «Автомоторс» впливають як зовнішні так і внутрішні чинники.

До чинників внутрішнього середовища, які позитивно впливають на розвиток такої діяльності ДП «Автомоторс», можна віднести [45]:

- наявність ефективного у підприємства власника;
- відсутність боргових зобов'язань у підприємства;
- продукція що користується попитом;
- висококваліфіковані кадри.

Військова агресія Росії спричинила велику кількість тимчасових змін до законодавства, що регулює зовнішньоекономічну діяльність. Зокрема, запроваджено нові правові норми валютного, податкового та митного регулювання. На жаль, це законодавство не є стабільним і потребує практично щоденного моніторингу нових змін

Процедура регулювання в умовах воєнного стану має певну специфіку, джерелом якої є обмеженість можливостей держави, як фінансових, так і фізичних. Визначено, що складність військових обставин в Україні зумовлює потребу у пошуках нових механізмів впливу на ЗЕД, а також шляхів раціонального поєднання інструментів стимулювання і стримання міжнародної торгівельної активності держави. Сьогодні складність регулювання ЗЕД пов'язана із необхідністю обов'язкового збереження конкурентоспроможності держави на світовому ринку, а також максимізації доходів бюджету за умов обмежених можливостей для розвитку бізнесу і функціонування національної економіки.

Потрібно вжити комплекс заходів щодо включення вітчизняної економічної системи у структуру світового ринку і глобальної економіки за умов збереження високої цінності державних інтересів та економічної безпеки. Проте, війна як чинник, що зумовлює застосування сукупності обмежень для функціонування економіки, змінює і практику організації ЗЕД, і основи управління зовнішньоекономічними зв'язками. Відповідно, державне регулювання ЗЕД в умовах воєнного стану доцільно зорієнтувати на оптимізацію торгівельних відносин, зацентрувавши увагу на:

- з одного боку, підтримці імпорту товарів, які є першочерговими для держави і мають високу цінність як для економіки, так і для громадян;
- з іншого боку, активізації експорту якісної продукції, як методу збагачення державного бюджету фінансовими ресурсами.

Отже, ДП «Автомоторс» перебуває на шляху зміни правових основ регулювання своєї ЗЕД, пошуків ефективних методів відновлення і управління зовнішньоекономічною активністю, нових ринків збуту товарів та пошуків партнерів для імпорту товарів на які існують споживчі вимоги.

3.3. Стратегія виходу підприємства ДП «Автомоторс» на нові ринки збуту

Вихід на новий ринок може призвести до значного зростання продажів, міцності бренду та довгострокових прибутків. Але стратегія виходу на ринок - це щось більше, ніж чудові продукти чи послуги. Розуміння місцевого ринку – його каналів збуту, культури, економічних і соціальних тенденцій – через процес належної обачливості на основі маркетингових досліджень має вирішальне значення. І іноді найціннішим розумінням є прихована причина, чому ви не повинні продовжувати [63; 64; 65].

За останні 40 років глобалізація переосмислила те, що означає бути міжнародним брендом. Десятиліттями жменька домінуючих гравців на таких

ринках, як продукти харчування та напої (керовані маркетинговою майстерністю) або автомобільна (залежна від економії масштабу), змогли вийти на нові ринки такими способами, які більшість компаній просто не могли собі уявити [66; 69; 70].

Швидке зростання глобальної торговельної спроможності, і особливо повсюдне поширення Інтернету, зрівняло умови гри. Сьогодні бізнес у Болтоні має безліч варіантів продажу в Пекіні; австралійський спеціалізований роздрібний торговець має багато шляхів на австрійський ринок.

Підприємство, яке залишається на єдиному ринку, врешті-решт досягне точки, коли додаткове виробництво стане нерентабельним. Однак додавання нових локацій на нових ринках може підвищити рівень прибутковості, дозволяючи ДП «Автомоторс» отримати вигоду від доступу до інших ефектів масштабу, резерву робочої сили та споживачів, які є продуктовими і захоплюючими [97; 98; 99; 100].

Автором запропоновано три основні причини, через які ДП «Автомоторс» може розглядати вихід на новий ринок, включають збільшення клієнтської бази, відсутність можливостей для зростання на ринку, на якому вони зараз перебувають, і диверсифікацію ризику [101; 102; 103; 104; 105].

1. Збільшення клієнтської бази. Завдяки ретельному та детальному плану щодо нового ринку, на який бізнес хоче розширитися, ДП «Автомоторс» може побачити зростання своєї клієнтської бази, особливо якщо вони розвиваються на ринку з правильним відповідністю продукту та ринку. Це може допомогти їм побачити зростання своїх доходів.

2. Немає можливостей для зростання на ринку, на якому вони зараз знаходяться. Через деякий час ДП «Автомоторс» може бути важко розвиватися на ринку, на якому вони зараз перебувають; тому було б вигідніше шукати та розширюватися на новому ринку, де вони могли б побачити нові можливості, які дозволили б їм рости.

3. Диверсифікуйте ризик. Якщо бізнес зосереджується лише на галузі й не розширює свій портфель, ризик надто високий. Бувають періоди, коли окремі галузі працюють краще або гірше, ніж інші. Пропонування продуктів або послуг лише в одному секторі спричинило б концентрований ризик. Але процес вибору того, на які ринки вийти, як і чому, залишається небезпечним для ДП «Автомоторс», особливо зараз у військовий час. Винагорода від відкриття нового ринку потенційно велика. З іншого боку, вартість може бути значною, і список потужних світових брендів, які не змогли успішно вийти на нові ринки, довгий.

Чинники, які слід враховувати ДП «Автомоторс», є різноманітними: існують економічні та соціальні аспекти, конкуренція з боку місцевих компаній, особливості регіональних каналів розподілу, культурні невідповідності та багато іншого. Це означає, що перед виходом на новий ринок обов'язковим є виконання проекту належної перевірки на основі дослідження ринку.

Розширення ДП «Автомоторс» на нові ринки дозволяє охопити потенційно величезну кількість нових клієнтів і значно збільшити ваші доходи [107; 108; 109; 110; 111]. Однак процес може бути складним і сповненим ускладнень. Стратегія виходу на ринок – це спосіб максимізувати шанси ДП «Автомоторс» на успіх під час переходу на новий ринок. Але зараз під час воєнного вторгнення з боку Росії, в ході дослідження неодноразово постає питання «навіщо переходити на новий ринок»? По-перше, чому взагалі варто розглянути можливість переходу на новий ринок? Це складно та дорого, тож які причини роблять це вартим? На нашу думку, ось деякі з основних:

1. ДП «Автомоторс» отримає більше клієнтів і заробить більше грошей. Причина номер один, щоб розглянути нові ринки, це, звичайно, розвиток бізнесу ДП «Автомоторс» та збільшення доходу за рахунок продажу більшої кількості продуктів більшій кількості клієнтів, тому що на нашому домашньому ринку можливо більше не буде можливостей для

зростання. Припустимо, що ДП «Автомоторс» досяг максимуму, на який здатний місцевий ринок з точки зору прибутку, розширення на нові ринки може бути єдиним способом зростання.

2. ДП «Автомоторс» зменшить ризик, диверсифікувавши свій бізнес. Якщо один ринок з будь-якої причини страждає, у підприємства будуть інші, які будуть підтримувати основне.

Припустимо, що ДП «Автомоторс» планує вийти на новий внутрішній ринок або вивезти свою продукцію за кордон, щоб продавати її в іншій країні? Підхід до кожного з них буде дуже різним. Отже, щодо просування продукції на внутрішні ринки, як правило, це буде набагато легше, ніж вийти на закордонний ринок. Культура буде тією самою, все, ймовірно, буде ближче географічно, і все, ймовірно, буде дуже схоже на існуючі українські ринки. Якщо все ж таки, ми говоримо про міжнародні ринки, то тут все ускладнюється. ДП «Автомоторс» доведеться врахувати низку відмінностей порівняно з тим, як вони зараз ведуть свій бізнес. До них належать:

1. Культурні відмінності;
2. Адміністративні відмінності;
3. Економічні відмінності;
4. Логістичні проблеми, пов'язані з транспортуванням товарів за кордон.

Отже, перш ніж вийти на будь-який новий ринок, ДП «Автомоторс» дуже важливо витратити деякий час, щоб переконатися, чи можете це підприємство дозволити собі цей крок, тобто чи прогнозуються витрати на експорт, роботу з посередниками, податки та всі інші пов'язані витрати? І яку частку ринку ДП «Автомоторс» зможе реально очікувати, щоб мати змогу обслуговувати? Для ДП «Автомоторс» важливо буде також розглянути, чи буде продукт або послуга (в нашому випадку, двигуни, трансмісії, силові установки) працювати на передбачуваному міжнародному ринку. Дослідження ринку (як онлайн, так і офлайн) відіграє важливу роль для

підприємства — необхідно переконатися, що попит на продукти ДП «Автомоторс» виправдовує експортні витрати.

Зрозуміло, що вихід на новий ринок також пов'язаний із численними ризиками для підприємства, зокрема:

1. Ризики країни, як-от можливість політичних заворушень, раптових змін або фінансових проблем, які можуть вплинути на бізнес підприємства в цілому;

2. Іноземна валюта, наприклад можливість різкої зміни курсу валют, що може серйозно вплинути на прибуток ДП «Автомоторс»;

3. Культурний ризик, який по суті означає ймовірність того, що ДП «Автомоторс», як нове підприємство зіткнеться з проблемами через значні відмінності в культурі та звичаях;

4. Непередбачуваність погоди. Якщо припустити, що ДП «Автомоторс» переходить на ринок, де стихійні лиха та погодні умови можуть завдати шкоди вашим об'єктам і коштувати грошей. Це можуть бути і Китай і Східні країни.

Після того, як ДП «Автомоторс» ретельно дослідило свій новий ринок і зважило потенційні ризики, підприємство може вирішити, що на нього варто вийти [71]. Якщо так, ДП «Автомоторс» може застосувати кілька різних стратегій, кожна зі своїми плюсами та мінусами [67; 68]. Так, нами пропонується розглядати наступні.

1. Прямий експорт. ДП «Автомоторс» безпосередньо експортує свою продукцію на новий ринок. Підприємству доведеться самостійно впоратися з усіма аспектами процесу, від транспортування до платежів і операцій на новому ринку. Цей спосіб вимагає більше ресурсів і часу в порівнянні з роботою з посередником. ДП «Автомоторс» потрібно буде створити експортну інфраструктуру, навчити працівників, здійснювати й отримувати міжнародні платежі серед багатьох інших складних завдань. З іншого боку, цей підхід максимізує прибуток підприємства, оскільки не

потрібно платити третім особам. ДП «Автомоторс» також матимете повний контроль над процесами продажів і маркетингу.

2. Непрямий експорт передбачає роботу з посередником. Він має низку переваг, таких як:

1) Значно менший ризик. Досвідчена третя сторона подбає про процес експорту, що мінімізує ризик невдачі;

2) ДП «Автомоторс» може зосередитися на власному бізнесі та внутрішніх ринках, не будучи зайнятими новими;

3) З боку ДП «Автомоторс» потрібно менше ресурсів.

Але, недоліками непрямого експорту, на нашу думку, є:

1. Прибутки нижчі, оскільки ДП «Автомоторс» повинні платити своєму посереднику;

2. ДП «Автомоторс» буде відключено від клієнтської бази, тож підприємство пропустить важливу інформацію;

3. ДП «Автомоторс» втратить повний контроль над продажами та маркетингом за кордоном.

Так, нами пропонується розглядати кілька різних варіантів непрямого експорту. Ось деякі з найпоширеніших.

1. Непрямий експорт із закупівельними агентами. Закупівельні агенти - це представники іноземних компаній, які бажають придбати продукцію підприємства, у нашому випадку - ДП «Автомоторс», тобто ДП «Автомоторс» буде працювати через них, продаючи свої продукти на новому ринку. Зазвичай вони отримують комісію, і вони намагаються домовитися про найнижчу ціну. Іноді агентами із закупівлі є державні установи.

2. Непрямий експорт за допомогою дистриб'юторів. ДП «Автомоторс» може продавати свій продукт безпосередньо дистриб'юторам або оптовикам, які потім подбають про розповсюдження продукту роздрібним торговцям.

3. Непрямий експорт через керуючі та торгові компанії. Компанії з управління експортом (ЕМС) існують, щоб піклуватися про всі процеси експорту та продажів на новому ринку. ДП «Автомоторс» варто дослідити та знайти правильний ЕМС, оскільки більшість спеціалізується на певному ринку та регіоні. Вони допоможуть вам визначити ринки, знайти клієнтів, організувати доставку та логістику та багато іншого.

4. Непрямий експорт через контрейлерні операції. Спільне використання - це те, що ДП «Автомоторс» дозволяє іншій неконкурентній компанії продавати свій продукт. Це може працювати надзвичайно добре, якщо вони вже мають наявну клієнтську базу та інфраструктуру розподілу на цільовому ринку нашого підприємства. ДП «Автомоторс» отримає миттєвий доступ до свого нового ринку, але за окрему плату.

5. Виробництво продукції на цільовому ринку. Іншим варіантом є виробництво продукції на цільовому ринку. Це заощаджує транспортні витрати ДП «Автомоторс» та численні логістичні проблеми, пов'язані з експортом продукту підприємства за кордон.

Однак ДП «Автомоторс» також потрібно враховувати численні проблеми, пов'язані з виробництвом продукту за кордоном, будь-які юридичні проблеми, витрати, можливі ризики тощо. Залежно від ситуації ДП «Автомоторс» це може бути хорошим варіантом.

Отже, вихід на новий ринок може бути надзвичайно корисним і може дозволити бізнесу ДП «Автомоторс» перейти на наступний рівень і досягти нового зростання. Важливо приділити час дослідженню всіх можливих варіантів і переконатися, що стратегія експорту, яку планує використовувати ДП «Автомоторс», є найбезпечнішою та найефективнішою. ДП «Автомоторс» також потрібно буде ретельно дослідити ринок, щоб зрозуміти його потенціал і позиціонувати свій продукт для досягнення успіху.

Вичновки до розділу 3

Встановлено, що ДП «Автомоторс» потрібно враховувати численні проблеми, пов'язані з виробництвом продукту за кордоном, будь-які юридичні проблеми, витрати, можливі ризики тощо.

Доведено, що вихід на новий ринок може бути надзвичайно корисним і може дозволити бізнесу ДП «Автомоторс» перейти на наступний рівень і досягти нового зростання. Важливо приділити час дослідженню всіх можливих варіантів і переконатися, що стратегія експорту, яку планує використовувати ДП «Автомоторс», є найбезпечнішою та найефективнішою. ДП «Автомоторс» також потрібно буде ретельно дослідити ринок, щоб зрозуміти його потенціал і позиціонувати свій продукт для досягнення успіху.

Виникнення форс мажорних обставин під час війни, зумовили необхідність у самострахуванні. Самострахування - метод управління ризиком, який передбачає створення підприємством власних резервів для компенсації збитків при непередбачених ситуаціях. Внутрішній резервний фонд носить назву фонду ризику.

Отже, економічна вигода від використання фонду ризику у порівнянні з іншими методами управління ризиком – очевидна. Така ситуація може реалізовуватися тоді, коли в результаті аналізу страхового ринку з'ясується, що розмір премії, яку необхідно сплатити за страхування ризиків, є занадто великим. Неможливо забезпечити потрібне зниження або покриття ризиків підприємства у рамках інших методів управління ризиком. Ця ситуація може виникнути, якщо ризики підприємства є дуже крупними і покрити їх повністю у рамках окремої страхової компанії не є можливим. Треба зауважити, що більшість страхових покриттів є неповними, і фінансова компенсація рідко відповідає збиткам, що відбулися.

Потрібно вжити комплекс заходів щодо включення вітчизняної економічної системи у структуру світового ринку і глобальної економіки за

умов збереження високої цінності державних інтересів та економічної безпеки. Проте, війна як чинник, що зумовлює застосування сукупності обмежень для функціонування економіки, змінює і практику організації ЗЕД, і основи управління зовнішньоекономічними зв'язками. Відповідно, державне регулювання ЗЕД в умовах воєнного стану доцільно зорієнтувати на оптимізацію торгівельних відносин, зацентрувавши увагу на: з одного боку, підтримці імпорту товарів, які є першочерговими для держави і мають високу цінність як для економіки, так і для громадян; з іншого боку, активізації експорту якісної продукції, як методу збагачення державного бюджету фінансовими ресурсами.

ВИСНОВКИ

Визначено, що зовнішньоекономічна діяльність підприємства розглядається як важлива частина господарської діяльності, спроможна впливати на ефективність виробничої діяльності, якість, конкурентоспроможність та технічний рівень, виробленої продукції. Визначено, що Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначає зовнішньоекономічну діяльність як діяльність суб'єктів господарювання України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, яка побудована на взаємовідносинах між ними як на території України, так і за її межами.

Встановлено, що для ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю, необхідно: постійно здійснювати дослідження і аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності, в першу чергу, це деталізація динаміки якісних показників на зовнішніх ринках; систематично проводити детальний аналіз надходження грошових потоків за реалізацію продукції на зовнішніх ринках; своєчасно визначати сприятливі умови зовнішнього середовища для зменшення впливу ризиків на зовнішніх ринках; постійно досліджувати та аналізувати використання виробничих потужностей та фінансових потоків; впровадити в практику управління розробку чітких, реальних, ефективних стратегій розвитку.

Механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства являє собою сукупність цілей управління на зовнішньому ринку, критерії досягнення цілей, а також методів впливу на ресурси підприємства тощо. Однак визначення ступеню реалізації ідей механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства є досить складною задачею, що вимагає обережності при виборі комплексу показників, які будуть слугувати критерієм досягнення таких цілей. Ці показники повинні комплексно характеризувати виробничо-господарську діяльність

підприємства, його короткострокові та довготермінові результати в цілому, так і при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності зокрема.

Сучасні умови зовнішньоекономічної діяльності потребують чіткого планування, зміни організаційних форм, формування їх ефективної організаційної структури. За для ефективного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства потрібна ретельно розроблена відповідно умовам його роботи структура управління, яка визначається цілями і завданнями підприємства.

З'ясовано, що ДП «Автомоторс» являється перспективним та фінансово привабливим підприємством, здатним бути конкурентоспроможним та підтримувати свої позиції на автомобілебудівному ринку України. Аналіз динаміки фінансових результатів за 2019 - 2021 роки показав, що відбувається зростання прибутку від імпортової діяльності. Підприємство має фінансовий зріст, пов'язаний з ефективним управлінням. Рентабельність підприємства має тенденцію до зростання.

Більша частина основних засобів на ДП «Автомоторс» не є застарілими і їхній технічний стан відповідає сучасним вимогам. Розрахувавши показники ефективності імпортової діяльності, можна зробити висновок, що підприємство ДП «Автомоторс» є ефективним. Товари затребувані і конкурентноспроможні. На підприємстві потрібні зміни задля набуття більш позитивної тенденції у його імпортової діяльності.

Встановлено, що ДП «Автомоторс» потрібно враховувати численні проблеми, пов'язані з виробництвом продукту за кордоном, будь-які юридичні проблеми, витрати, можливі ризики тощо.

Доведено, що вихід на новий ринок може бути надзвичайно корисним і може дозволити бізнесу ДП «Автомоторс» перейти на наступний рівень і досягти нового зростання. Важливо приділити час дослідженню всіх можливих варіантів і переконатися, що стратегія експорту, яку планує використовувати ДП «Автомоторс», є найбезпечнішою та найефективнішою.

ДП «Автомоторс» також потрібно буде ретельно дослідити ринок, щоб зрозуміти його потенціал і позиціонувати свій продукт для досягнення успіху.

Виникнення форс мажорних обставин під час війни, зумовили необхідність у самострахуванні. Самострахування - метод управління ризиком, який передбачає створення підприємством власних резервів для компенсації збитків при непередбачених ситуаціях. Внутрішній резервний фонд носить назву фонду ризику.

Отже, економічна вигода від використання фонду ризику у порівнянні з іншими методами управління ризиком – очевидна. Така ситуація може реалізовуватися тоді, коли в результаті аналізу страхового ринку з'ясовується, що розмір премії, яку необхідно сплатити за страхування ризиків, є занадто великим. Неможливо забезпечити потрібне зниження або покриття ризиків підприємства у рамках інших методів управління ризиком. Ця ситуація може виникнути, якщо ризики підприємства є дуже крупними і покрити їх повністю у рамках окремої страхової компанії не є можливим. Треба зауважити, що більшість страхових покриттів є неповними, і фінансова компенсація рідко відповідає збиткам, що відбулися.

Потрібно вжити комплекс заходів щодо включення вітчизняної економічної системи у структуру світового ринку і глобальної економіки за умов збереження високої цінності державних інтересів та економічної безпеки. Проте, війна як чинник, що зумовлює застосування сукупності обмежень для функціонування економіки, змінює і практику організації ЗЕД, і основи управління зовнішньоекономічними зв'язками. Відповідно, державне регулювання ЗЕД в умовах воєнного стану доцільно зорієнтувати на оптимізацію торгівельних відносин, зацентрувавши увагу на: з одного боку, підтримці імпорту товарів, які є першочерговими для держави і мають високу цінність як для економіки, так і для громадян; з іншого боку, активізації експорту якісної продукції, як методу збагачення державного бюджету фінансовими ресурсами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамик В Міжнародні та вітчизняні ініціативи з регулювання електронної торгівлі / В Адамик, А. Поріцька // Вісник економіки. - 2021. - Вип. 2. - С. 66-79.
2. Бабанін О. Деякі проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України // Зовнішня торгівля. - 2020. - № 1. - С. 8-14.
3. Бабенко В., Кредісов А. Політика стимулювання експорту та її Інструменти // Економіка України: - 2013. - С. 12-17.
4. Багрова І.В. Зовнішньоекономічна Діяльність підприємств: Підручник для вузів. - К.: центр навчальної літератури, 2014. - 580с.
5. Бахрамов Ю.М., Глухів В.В. Організація зовнішньоекономічної діяльності. Особливості менеджменту: Навчальний посібник. - К: Видавництво “Лань”, 2021. - 448с.
6. Білоусько Т. Ю. Міжнародна торгівля як фактор підвищення глобальної конкурентоспроможності України / Т. Ю. Білоусько // Вісник ХНАУ. Серія : Економічні науки. - 2018. - № 2. - С. 233-241.
7. Близняк Ю. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / Ю. І. Близняк ; наук. кер. О. О. Волошенко // Наукові розробки молоді на сучасному етапі : тези доповідей XVI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів (27-28 квітня 2017 р., Київ). - К. : КНУТД, 2017. - Т. 3 : Економіка інноваційної діяльності підприємств. - С. 149-150.
8. Близняк Ю. І. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / Ю. І. Близняк ; наук. кер. О. О. Волошенко // Наукові розробки молоді на сучасному етапі : тези доповідей XVI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів (27-28 квітня 2017 р., Київ). - К. : КНУТД, 2017. - Т. 3 : Економіка інноваційної діяльності підприємств. - С. 149-150.

9. Брайлян І. В. Стратегічне управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / І. В. Брайлян; наук. кер. А. О. Касич // Наукові розробки молоді на сучасному етапі : тези доповідей XVI Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів (27-28 квітня 2017 р., Київ). - К. : КНУТД, 2017. - Т. 3 : Економіка інноваційної діяльності підприємств. - С. 105-106.

10. Брояка А. А. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК / А. А. Брояка // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2020. - № 1. - С. 146-159.

11. Бубенко С. П. Організаційно-економічний механізм експортної діяльності підприємства // Фінанси України. - 2019. - № 10. - С. 32-33

12. Василенко В.А. Теорія і практика Розробки управлінських рішень: Навчальний посібник. - Київ: ЦУЛ, 2013. - 165 с.

13. Вдовенко, Н. М., Сухомлин, Л. В., Бачкір, І. Г., & Гнатенко, І. А. (2021). Управлінські засади моделювання державних пріоритетів в інноваційній економіці: диверсифікація підприємницької діяльності та адаптування ринку. Економіка та держава, (9), 19-23.

14. Галас Л. І. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств: поняття та її основні функції / Л. І. Галас // Інноваційна економіка. - 2021. - № 1-2. - С. 68-73.

15. Гнатенко, І. (2021). Сучасні управлінські та інформаційно-безпекові підходи формування інноваційного кластерного угруповання в умовах COVID-19 на засадах сталості, децентралізації та євроінтеграції. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації, (1-2), 68-77.

16. Гнатенко, І. (2021). Управлінські, маркетингові та фінансові підходи оцінювання соціо-еколого-економічного ефекту взаємодії підприємств в умовах зміни споживчих переваг. Економічний дискурс, (1-2), 111-121.

17. Гнатенко, І. А. (2018). Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії, (6), 70-74.

18. Гнатенко, І. А. (2019). Фундаментальні умови державного регулювання та підтримки інноваційного підприємництва. Проблеми системного підходу в економіці, (4 (1)), 37-43.

19. Гнатенко, І. А. (2021). Моделювання сценаріїв стійкого розвитку підприємств в умовах глобалізації та діджиталізації: управлінський аспект. Інвестиції: практика та досвід, (16), 20-25.

20. Гнатенко, І. А., Попова, Ю. М., Бачкір, І. Г., & Нечипоренко, К. В. (2021). Стратегії державних пріоритетів в контексті сценарного форсайту управління інноваційною економікою: моделювання науково-технічного та інтелектуального потенціалу. Агросвіт, (17), 3-9.

21. Горященко Ю. Г. Інноваційні підходи в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств / Ю. Г. Горященко, А. Р. Пильгун, А. М. Швець // Молодий вчений. - 2021. - № 3(2). - С. 345-350.

22. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

23. Дербеньова Я. В. Публічне управління зовнішньоекономічною діяльністю з урахуванням регіональних особливостей / Я. В. Дербеньова, А. І. Артеменко, В. М. Малярєвський, В. В. Царук, К. М. Юрченко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. - 2021. - № 27. - С. 22-30. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Piir_2021_27_5.

24. Долгополов К. І. Теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності / К. І. Долгополов, Н. В. Кулак // Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» : матеріали третьої всеукраїнської наукової Інтернет-конференції (6 грудня 2018 р., м. Київ). – Київ : КНУТД, 2018. – С. 396-401.

25. Долгополов К. І. Теоретичні засади зовнішньоекономічної діяльності / К. І. Долгополов, Н. В. Кулак // Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа «Підприємницькі ініціативи» : матеріали третьої всеукраїнської наукової Інтернет-конференції (6 грудня 2018 р., м. Київ). – Київ : КНУТД, 2018. – С. 396-401.

26. Закон України "Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон" від 13.10.1992 № 2673-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, N 50, ст.676.

27. Закон України "Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту" від 22.12.1998 № 330-XIV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 9-10, ст.65.

28. Закон України "Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту" від 22.12.1998 N 331-XIV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 12-13, ст. 80.

29. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1991 № 959-XI (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 29, ст. 377.

30. Закон України "Про митну справу в Україні" N 92-IV (92-15) від 11.07.2002 (Закон втратив чинність з 01.01.2004 року на підставі Кодексу) // ВВР, 2002, N 38-39, ст.288

31. Закон України "Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР(із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, N 40, ст.364 [Електронний ресурс].

32. Закон України "Про приєднання України до Женевської конвенції 1930 року про гербовий збір стосовно переказних векселів і простих векселів" від 06.07.1999 № 828-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 34, ст.292

33. Закон України "Про транзит вантажів" від 20.10.1999р. №1172-XIV (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 51, ст.446[Електронний ресурс].

34. Закон України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 № 514-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.

35. Закон України Про Митний тариф України від 05.04.2001 № 2371-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, N 24, ст.125) (із змінами та доповненнями)

36. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств [Електронний ресурс] : навч. посіб. до проведення практичних занять для студ. галузі знань 07 «Управління та адміністрування», за спеціальністю 073 «Менеджмент». / КПІ ім. Ігоря Сікорського ; уклад.: А. Р. Дунська , Г. П. Жалдак. – Електронні текстові дані (1 файл: 1060 Кбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 95 с.

37. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [Текст] : навч. посіб. / О. М. Калініна ; Нац. авіац. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харків. авіац. ін-т". - Харків : ХАІ, 2021. - 47 с.

38. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства [Текст] : підручник / [А. А. Мазаракі та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. А. А. Мазаракі та д-ра екон. наук, проф. Т. М. Мельник ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. - 651 с.

39. Зовнішньоекономічна діяльність України в системі глобальних конкурентних відносин: агропродовольчий вимір [Текст] : [колект.] монографія / [О. І. Павлов та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Павлова ; Одес. нац. акад. харч. технологій, Каф. економіки пром-сті. - Одеса : Астропринт, 2019. - 269 с.

40. Зовнішньоекономічна діяльність-3 [Текст] : [навч. посіб.] / І. І. Дахно, В. М. Алієва-Барановська ; [за ред. І. І. Дахна]. - Київ : Центр учбової літератури, 2018. - 355 с.

41. Капелюшна Т. В. Діагностика та тенденції розвитку міжнародної торгівлі в Україні / Т. В. Капелюшна, О. М. Гавриш, В. П. Пильнова. // Ефективна економіка. - 2020. - № 11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2020_11_72.

42. Касич А. О. Структурні характеристики зовнішньої торгівлі України / А. О. Касич, С. В. Дідур // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 1 (79). — С. 85-94.

43. Ковтун Е. О. Формування ефективного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / Е. О. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2020. - № 6. - С. 285-290. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2020_6_49.

44. Комарецька П. В. Прогнозування та стратегія управління фінансовим потенціалом підприємства як елемент становлення і розвитку фінансової системи України / П. В. Комарецька // Фінансова система України: становлення та розвиток : зб. наук. пр. Наукові записки. Серія : Економіка. – 2006. – Вип. 8, Ч. 2. – Острог : Видавництво "Національний університет "Острозька академія", 2006. – С. 199-210.

45. Комарецька П. В. Управління фінансовим потенціалом підприємств. [Електронний ресурс] / П. В. Комарецька. – Режим доступу: <http://avtoreferat.net/>

46. Комарецька П. В. Формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства / П. В. Комарецька // Формування ринкових відносин в Україні : збірник наукових праць. – 2006. – Вип. 9 (64). – С. 90-92.

47. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

48. Корж М. В. Стратегії міжнародного маркетингу в умовах глобалізації: автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.02 / М. В. Корж ; Донец. нац. ун-т. - Донецьк, 2017. - 38 с.

49. Костюк О. С. Оцінювання ефективності функціонування маркетингу на підприємстві / О. С. Костюк, Н. В. Тижай, Н. В. Фаєк // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2017. – Серія «Логістика». - 2017. - № 690. - С. 79–84.

50. Кузнецова Т. В. Конкурентні переваги роботизованих підприємств при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності / Т. В. Кузнецова, О. М. Паламарчук // Економічний вісник університету. - 2021. - Вип. 51. - С. 73-79. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2021_51_12.

51. Кульганік О. М. Сучасні процеси міжнародної торгівлі України в умовах глобалізації / О. М. Кульганік. // Ефективна економіка. - 2019. - № 10.

52. Лакіза В. В. Особливості застосування електронної торгівлі суб'єктами господарювання в умовах міжнародної економічної діяльності / В. В. Лакіза, Р. Д. Бала. // Ефективна економіка. - 2020. - № 11.

53. Левченко О. М. Механізми активізації зовнішньоекономічної діяльності інноваційно-інтегрованих структур / О. М. Левченко, О. В. В'юник // Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки. - 2020. - Вип. 5. - С. 152-162. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2020_5_16.

54. Ложачевська, О. М., Гнатенко, І. А., Сухомлин, Л. В., & Мельник, О. Ю. (2021). Моделювання інфраструктури підприємництва неоінноваційного управління на національному та регіональному рівнях в умовах децентралізації. Інвестиції: практика та досвід, (18), 5-10.

55. Мельник А. О. Трансформація складових зовнішньоекономічної політики України в умовах світової економічної кризи / А. О. Мельник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 3, Т. 3 (188). – С. 14-16.

56. [Наукова періодика України - НБУВ Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського \(irbis-nbuv.gov.ua\)](http://irbis-nbuv.gov.ua)

57. Орлова-Курилова, О. В., Гнатенко, І. А., & Рубежанська, В. О. (2019). Державне регулювання інноваційної діяльності підприємництва як

напряв забезпечення сталого розвитку економіки країни. Економіка, управління та адміністрування, (3 (89)), 35-40.

58. Охріменко, І. В., Вдовенко, Н. М., Овчаренко, Є. І., & Гнатенко, І. А. (2021). Інновації в системі стратегічного управління безпекою національної економіки в умовах ризиків та невизначеності глобалізації. Економіка та держава, (8), 4-9.

59. Поважний О. С. Засади системи державного регулювання міжнародної торгівлі та місце митної політики в ньому / О. С. Поважний, К. Є. Мойсеєнко. // Ефективна економіка. - 2019. - № 7.

60. Подольна В. В. Сутність та особливості класифікації маркетингових стратегій розвитку підприємств / В. В. Подольна, І. В. Семенюк // Економічний простір . - 2020. - № 72. - С. 230-239.

61. Прокопишин О. С. Розроблення прогнозів експортно-імпорتنних операцій у системі зовнішньоекономічної діяльності / О. С. Прокопишин // Управління економікою: теорія та практика. - 2020. - 2020. - С. 252-260.

62. Пузирьова П. В. Значення маркетингового дослідження при визначенні ключових факторів впливу на план виробництва продукції промислових підприємств / П. В. Пузирьова // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури : збірник наукових праць. – 2011. – Вип. 30. – Київ : НАУ, 2011. – С. 168-174.

63. Пузирьова П. В. Концепція функціонування та стратегії розвитку підприємств готельно-ресторанної сфери / П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2019. – № 7-8 (218-219). – С. 52-58.

64. Пузирьова П. В. Людський капітал як стратегічний ресурс соціально-економічного розвитку країни / П. В. Пузирьова // Менеджмент : збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 20. – Київ : МАУ, 2015. – С. 33-38.

65. Пузирьова П. В. Матриця ключових стратегій в управлінні фінансовим потенціалом промислових підприємств / П. В. Пузирьова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6 (108). – С. 151-156.

66. Пузирьова П. В. Основи забезпечення економічного зростання через інформаційно-маркетингові технології в контексті інтеграції освіти / П. В. Пузирьова, О. Грищенко // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації» : тези доповідей, м. Київ, 10 листопада 2020 р. – Київ : КНУТД, 2020. – С. 168-170.

67. Пузирьова П. В. Основні положення розробки і реалізації фінансової стратегії суб'єктів бізнесу в умовах сталого розвитку / П. В. Пузирьова // Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects : the 9th International scientific and practical conference, Berlin, Germany, February 20-22, 2022. – MDPC Publishing, Germany, February, 2022. – P. 385-391.

68. Пузирьова П. В. Основні фактори впливу на процес формування та розвитку інноваційного потенціалу інтегрованих структур бізнесу / П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2020. – № 10 (233). – С. 72-81.

69. Пузирьова П. В. Особливості формування потенціалу автотранспортних підприємств, що здійснюють вантажні перевезення [Електронний ресурс] / П. В. Пузирьова // Ефективна економіка. – 2013. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1820>

70. Пузирьова П. В. Особливості функціонування виробничої стратегії промислових підприємств у сучасних умовах / П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 5 (120). – С. 154-156.

71. Пузирьова П. В. Сучасні аспекти управління ризиками в інноваційній діяльності підприємства / П. В. Пузирьова // Сучасні проблеми менеджменту : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 25 жовтня 2019 року. – Київ : НАУ, 2019. – С. 127-128.

72. Пузирьова П. В. Теоретичні аспекти фінансових інвестицій, їх особливості, форми та стратегічні напрями / П. В. Пузирьова, Ю. Г.

Ковальська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 6 (133). – С. 83-86.

73. Пузирьова П. В. Характеристика податкового менеджменту та ознаки його ефективності в сучасних умовах / П. В. Пузирьова, Ю. Г. Ковальська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – № 2 (129). – С. 36-39.

74. Пузирьова П.В. Вдосконалення управління персоналом шляхом мінімізації економічного ризику / П.В. Пузирьова // Національний дослідний економічний інститут Міністерства економіки України «Формування ринкових відносин в Україні»: Зб. наук. праць. – Вип. № 11, 2008. - Київ:НДЕІ МЕУ. – 2008. – С.43-46.

75. Пушкар О. І. Методичний підхід до формування трекшн-карти для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність / О. І. Пушкар, Ю. Л. Татаринцева, І. М. Заїченко, А. Рабаї // Енергозбереження. Енергетика. Енергоаудит. - 2021. - № 3-4. - С. 70-78.

76. Редзюк Є. В. Міжнародна торгівля як чинник забезпечення позитивної динаміки експорту України / Є. В. Редзюк // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. - 2020. - № 23. - С. 12-26.

77. Решетняк К. Експортно-імпорتنі операції як основа зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Управління розвитком. 2017. № 3. С. 30–32.

78. Рибаківа Т. О. Механізм фінансового регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання / Т. О. Рибаківа // Економічний вісник університету. - 2021. - Вип. 51. - С. 128-136. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2021_51_19.

79. Робул Ю. В. Холістична концепція ефективності маркетингу / Ю. В. Робул // Маркетинг і менеджмент інновацій. - 2018. - № 4. - с. 124–130.

80. Роженко О. В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання у сфері вирощування зернових культур

в Україні: теоретико-правові аспекти / О. В. Роженко // Правовий часопис Донбасу. - 2021. - № 4. - С. 101–109.

81. Рокоча В.В. Міжнародна економіка: навч. посібник. - К.: Таксон, 2018. - 320 с.

82. Романов А. О. Алгоритм маркетингової селекції міжнародних ринків в умовах інтенсифікації експортної діяльності: підходи до проблеми / А.О.Романов// Вчені записки Університету «Крок». - К., 2016. - Вип.20, т.2. - С.57–65.

83. Синецкий Б.І. Зовнішньоекономічні операції: організація і техніка: підручник. - К.: Міжнародні відносини, 2018. - 324 с.

84. Словник термінів з дисциплін "Міжнародні економічні відносини" та "Зовнішньоекономічна діяльність України" [Текст] : [близько 445 понять і термінів] / В. В. Химинець, Н. О. Кушнір ; ДВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". - Ужгород : Говерла, 2019. - 74 с.

85. Смирнов В.В. Експортно-імпорتنі операції в міжнародному бізнесі. – К., 2017. - 328 с.

86. Стровский В.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства. - К., 2016. - 365 с.

87. Стровский С.Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Підручник для вузів. - К.: Знання, 2011. - 823 с.

88. Ткаченко В. В. Шляхи підвищення ефективності управління фінансовим потенціалом підприємств в умовах ринкової економіки / В. В. Ткаченко, І. В. Ткаченко, П. В. Пузирьова // Advancing in research and education : abstracts of XII International scientific and practical conference, La Rochelle, France, December 07-10, 2020. – International Science Group, La Rochelle, France, 2020. – P. 126-130.

89. Трембач Ю. С. Особливості інформаційного забезпечення маркетингових досліджень зарубіжного ринку / Ю. С. Трембач // Управління розвитком . - 2020. - № 12. - С. 5-7.

90. Урбанец М. Міжнародний маркетинг глобалізації і відтворювальний механізм світового господарства / М. Урбанец, М. В. Вачевський // Актуальні проблеми економіки . - 2019. - № 9. - С. 78-85.

91. Халіляєва О. В. Сутність та значення економічного потенціалу, його місце в економіці країни: сучасний аспект в умовах сталого розвитку / О. В. Халіляєва, П. В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 734 2021. – № 12 (247). – С. 33-40.

92. Халіляєва О. В. Управління потенціалом та його значення в сучасних умовах макроекономічної глобалізації / О. В. Халіляєва, П. В. Пузирьова // Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку : матеріали XVIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тарту (Естонія), 7 лютого 2022 року. – Київ ; Тарту : ГО "ВАДНД", 2022. – С. 467-471.

93. Хрупович С.Є. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: навчальний посібник для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», спеціальності: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» / Світлана Хрупович. – Тернопіль, 2017.- 137 с.

94. Чернишев В. Г., Окара Д. В., Ковальова І. Л. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України. Ефективна економіка. 2019. № 6. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7125> (дата звернення: 04.08.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.53

95. Шацька З. Я. Зовнішньоекономічна діяльність як об'єкт економічної безпеки підприємств / З. Я. Шацька, В. І. Альохіна // Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку : тези доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, присвяченої 90-річчю Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ, 9 квітня 2020 року. – Київ : КНУТД, 2020. – С. 36-39.

96. Ярмак О. В. Сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі та глобалізації / О. В. Ярмак, А. О. Черняєва // Інфраструктура ринку. - 2020. - Вип. 43. - С. 35-38.

97. Information subsystem of agri-food enterprise management in the context of digitalization: the problem of digital maturity / T. Ishchejkin, V. Liulka, V. Dovbush, N. Zaritska, P. Puzyrova, T. Tsalko, S. Nevmerzhytska, Y. Rusina, O. Nyshenko, S. Bebko // Journal of Hygienic Engineering and Design (JHED). – 2022. – Vol. 38. – P. 243-252.

98. Kutsenko I. Modern methods of neutralization of the enterprise's economic risks / I. Kutsenko, P. Puzyrova // Актуальні проблеми інноваційного розвитку кластерного підприємництва в Україні : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (27 березня 2020 р., м. Київ). – Київ : КНУТД, 2020. – С. 151-155.

99. Olshanska O. The strategic innovative development of integrated business models / O. Olshanska, P. Puzyrova // Modern directions of scientific research development : proceedings of VI International scientific and practical conference, Chicago, USA, 24-26 November 2021. – BoScience Publisher, Chicago, USA, 2021. – P. 872-877.

100. Olshanska O. V. The innovative potential of integrated business structures: theoretical and methodological framework for evaluation and implementation = Інноваційний потенціал інтегрованих структур бізнесу: теоретико-методичний базис оцінювання та реалізації [Текст] / О. В. Olshanska, Р. В. Puzyrova // Журнал стратегічних економічних досліджень. - 2022. - № 1 (6). - С. 56-66.

101. Puzyrova P. Cluster education management concept through the prism of financial risk optimization and resource support = Концепція управління кластерними утвореннями через призму оптимізації фінансових ризиків та ресурсного забезпечення [Текст] / Р. Puzyrova // Менеджмент. - 2019. - Вип. 2 (30). - С. 62-74.

102. Puzyrova P. Risk management concept in innovative activities of modern enterprises / P. Puzyrova, I. Grechyshkin, O. Yershova // Professional competencies and educational innovations in the knowledge economy : collective monograph / edit. Lyubomira Popova, Mariana Petrova. – Bulgaria : Publishing House ACCESS PRESS, 2020. – P. 377-389.

103. Puzyrova P. The strategy of enterprises entering international markets as an element of the post-war reconstruction of Ukraine / P. Puzyrova, M. Herasymchuk // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції "Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації" : тези доповідей, м. Київ, 7 жовтня 2022 року. – Київ : КНУТД, 2022. – С. 45-46.

104. Puzyrova P. The theoretical aspects of the enterprise potential management model in the conditions of sustainable development / P. Puzyrova // Science, innovations and education: problems and prospects : proceedings of VII International scientific and practical conference, Tokyo, Japan, February 9-11, 2022. – CPN Publishing Group, Tokyo, Japan, 2022. – P. 726-734.

105. Puzyrova P. V. The strategy of innovative development: concept, essence and significance for business units in conditions of continuous development / P. V. Puzyrova // Innovations and prospects of world science : proceedings of IV International scientific and practical conference, Vancouver, Canada, 1-3 December 2021. – Perfect Publishing, Vancouver, Canada, 2021. – P. 1060-1066.

106. Slater S. F. Marketing's contribution to the implementation of business strategy: an empirical analysis / S. F. Slater, E. M. Olson // Strategic Management Journal. - 2011. - Vol. 22, No. 11. - P. 1055–1067

107. The interstate development of human capital accounting: Assessment and modeling of the economic effect / M. Chyzhevska, S. Sytniakivska, M. Demydova, S. Bebko, P. Puzyrova, V. Dovbush, N. Klymenchukova // International Journal of Advanced and Applied Sciences (IJAAS). – 2022. – Volume 9, Issue 4 (April). – P. 35-43.

108. Theoretical and methodical approaches to the definition of marketing risks management concept at industrial enterprises / V. Tkachenko, A. Kwilinski, I. Tkachenko, P. Puzyrova // Marketing and Management of Innovations. – 2019. – Issue 2. – P. 228-238.

109. Tkachenko V. Fundamentals of financial and economic security management of Ukrainian enterprises / V. Tkachenko, I. Tkachenko, P. Puzyrova // Research Papers in Economics and Finance. – 2020. – Vol. 4, No. 2. – P. 41-51.

110. Tkachenko V. V. Financial potential: strategic management in conditions of economic risk : monograph / V. V. Tkachenko, I. V. Tkachenko, P. Puzyrova. – Kyiv : Foliant, 2020. – 176 p.

111. Development and effectiveness of financial potential management of enterprises in modern conditions / V. Tkachenko, A. Kwilinski, B. Kaminska, I. Tkachenko, P. Puzyrova // Financial and credit activity: problems of theory and practice. – 2019. – Vol. 3, No. 30. – P. 85-94.

ДОДАТКИ

**ACTUAL ASPECTS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY
AND FOREIGN ECONOMIC RELATIONS IN MODERN
ECONOMIC CONDITIONS**

The subject of the research is the theoretical and practical aspects of the implementation of foreign economic activities of enterprises and the definition of foreign economic ties in their economic activities.

The aim of the research is to determine the main types of activities in the foreign economic sphere and to study the main types and forms of foreign economic ties in the enterprise's activities.

Research methods. In the process of writing the article, general scientific and special methods of research of economic phenomena and processes inherent in the foreign economic activity of enterprises in the current economic conditions were used.

Results of the investigation. Because of writing the article, it was determined that the economic transformations taking place in Ukraine are aimed at the gradual integration of Ukrainian enterprises into the system of international economic relations and the attraction of foreign businesspersons to activities in Ukraine. It has been proven that the importance of such ties in the development of countries, including Ukraine, is constantly growing, since the historical development of a number of countries confirms the positive influence and benefit of expanding the participation of each of them in the international division of labor and in various forms of international ties. It is determined foreign economic activity becomes more relevant in the conditions of intensive development of processes of international economic integration, transnationalization, international division of labor, and globalization of the world economy. It is established that the enterprise's foreign economic activity is based on the possibility of obtaining economic benefits based on the advantages of the international division of labor and international business relations.

Scope of the results. Foreign economic activity, international economy, entrepreneurship and business, international trade.

Conclusions. Because of writing the article, it was established that the material basis of foreign economic activity is the country's foreign economic complex, which is a set of industries, sub-sectors, combined, enterprises and organizations that produce

products for export or use imported products and carry out other types and forms of foreign economic activity. It is determined that the foreign economic activity of domestic enterprises is identified with the implementation of export-import operations, which can have different manifestations and trends. It has been proven that the main motives for the development of foreign economic activity are: the expansion of the sales market for products beyond national borders; purchase of necessary raw materials and new technologies; attraction of engineering and other services for production; attraction of foreign investments in order to modernize production, strengthen export potential and competitive positions on world commodity markets; participation in the international division of labor, specialization and cooperation of production in order to successfully develop the domestic economy. It has been established that foreign economic activity allows increasing the overall efficiency of the work of domestic enterprises in the conditions of the transformation of the economy of Ukraine on the international arena.

Keywords: *foreign economic activity, foreign economic ties, globalization, export, import, international division of labor, economic development, world market.*

УДК 339

**ОЛЬШАНСЬКА О.В.
ПУЗИРЬОВА П.В.
ПАРАЩАК О.В.**

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти здійснення зовнішньоекономічної діяльності підприємств та визначення зовнішньоекономічних зв'язків у їх господарській діяльності.

Метою дослідження є: визначення основних видів діяльності у зовнішньоекономічній сфері та дослідження основних видів і форм зовнішньоекономічних зв'язків у діяльності підприємства.

Методи дослідження. В процесі написання статті було використано загально-наукові та спеціальні методи дослідження економічних явищ та процесів, які притаманні зовнішньоекономічній діяльності підприємств в теперішніх умовах господарювання.

Результати роботи. В результаті написання статті було визначено, що економічні перетворення, які відбуваються в Україні, мають на меті поступову

інтеграцію українських підприємств до системи міжнародних економічних зв'язків і залучення іноземних підприємців до діяльності в Україні. Доведено, що значимість таких зв'язків у розвитку країн, у тому числі й України, постійно зростає, оскільки історичний розвиток ряду країн підтверджує позитивний вплив і вигідність розширення участі кожної з них у міжнародному поділі праці та у різноманітних формах міжнародних зв'язків. Визначено, що зовнішньоекономічна діяльність набуває актуальності за умов, коли набувають інтенсивного розвитку процеси міжнародної економічної інтеграції, транснаціоналізації, міжнародного поділу праці, глобалізації світового господарства. Встановлено, що зовнішньоекономічна діяльність підприємства ґрунтується на можливості одержання економічних вигод виходячи з переваг міжнародного поділу праці, міжнародних ділових відносин.

Галузь застосування результатів. *Зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна економіка, підприємництво та бізнес, міжнародна торгівля.*

Висновки. *В результаті написання статті було встановлено, що матеріальною основою зовнішньоекономічної діяльності є зовнішньоекономічний комплекс країни, що являє собою сукупність галузей, підгалузей, об'єднань, підприємств і організацій, які виробляють продукцію на експорт чи використовують імпортовану продукцію та здійснюють інші види і форми зовнішньоекономічної діяльності. Визначено, що зовнішньоекономічна діяльність вітчизняних підприємств ототожнюється зі здійсненням експортно-імпортних операцій, які можуть мати різні прояви і тенденції. Доведено, що основними мотивами розвитку зовнішньоекономічної діяльності є: розширення ринку збуту своєї продукції за національні межі; закупка необхідної сировини та нових технологій; залучення інжинірингових та інших послуг для потреб виробництва; залучення іноземних інвестицій з метою модернізації виробництва, зміцнення експортного потенціалу і конкурентних позицій на світових товарних ринках; участь у міжнародному поділі праці, спеціалізації і кооперуванні виробництва з метою успішного розвитку вітчизняної економіки. Встановлено, що зовнішньоекономічна діяльність дозволяє підвищити загальну ефективність функціонування вітчизняних підприємств в умовах трансформації економіки України на міжнародній арені.*

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічні зв'язки, глобалізація, експорт, імпорт, міжнародний поділ праці, економічний розвиток, світовий ринок.*

ОЛЬШАНСКАЯ А.В.

ПУЗЫРЁВА П.В.

ПАРАЩАК А.В.

**АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ В
СОВРЕМЕННЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛОВИЯХ**

Предметом исследования есть теоретические и практические аспекты осуществления внешнеэкономической деятельности предприятий и определение внешнеэкономических связей в их хозяйственной деятельности.

Целью исследования является определение основных видов деятельности во внешнеэкономической сфере и исследование основных видов и форм внешнеэкономических связей в деятельности предприятия.

Методы исследования. В процессе написания статьи были использованы общенаучные и специальные методы исследования экономических явлений и процессов, присущих внешнеэкономической деятельности предприятий в нынешних экономических условиях.

Результаты работы. В результате написания статьи было определено, что происходящие в Украине экономические преобразования имеют за цель постепенную интеграцию украинских предприятий в систему международных экономических связей и привлечение иностранных предпринимателей к деятельности в Украине. Доказано, что значимость таких связей в развитии стран, в том числе Украины, постоянно растет, поскольку историческое развитие ряда стран подтверждает положительное влияние и выгодность расширения участия каждой из них в международном разделении труда и в различных формах международных связей. Определено, что внешнеэкономическая деятельность приобретает актуальность в условиях, когда приобретают интенсивное развитие процессы международной экономической интеграции, транснационализации, международного разделения труда, глобализации мирового хозяйства. Установлено, что внешнеэкономическая деятельность предприятия основывается на возможности получения экономических выгод исходя из преимуществ международного разделения труда, международных деловых отношений.

Область применения результатов. Внешнеэкономическая деятельность, международная экономика, предпринимательство и бизнес, международная торговля.

Выводы. В результате написания статьи было установлено, что материальной основой внешнеэкономической деятельности является внешнеэкономический комплекс страны, представляющий собой совокупность отраслей, подотраслей, объединений, предприятий и организаций, производящих продукцию на экспорт или использующих импортную продукцию и осуществляющих другие виды и формы внешнеэкономической деятельности. Определено, что внешнеэкономическая деятельность отечественных предприятий отождествляется с осуществлением экспортно-импортных операций, которые могут иметь разные проявления и тенденции. Доказано, что основными мотивами развития внешнеэкономической деятельности являются: расширение рынка сбыта продукции за национальные границы; закупка необходимого сырья и новых технологий; привлечение инжиниринговых и других услуг для производства; привлечение иностранных инвестиций в целях модернизации производства, укрепления экспортного потенциала и конкурентных позиций на мировых товарных рынках; участие в международном разделении труда, специализации и кооперировании производства в целях успешного развития отечественной экономики. Установлено, что внешнеэкономическая деятельность позволяет повысить общую эффективность работы отечественных предприятий в условиях трансформации экономики Украины на международной арене.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономические связи, глобализация, экспорт, импорт, международное разделение труда, экономическое развитие, мировой рынок.

ACTUAL ASPECTS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY AND FOREIGN ECONOMIC RELATIONS IN MODERN ECONOMIC CONDITIONS

Formulation of the problem. The economic transformations taking place in Ukraine are aimed at the gradual integration of Ukrainian enterprises into the system of international economic relations, on the one hand, and the involvement of foreign entrepreneurs in activities in Ukraine, on the other. The significance of such ties in the development of countries, including Ukraine, is constantly growing. The historical development of a number of countries confirms the positive influence and profitability of expanding the participation of each of them in the international division of labor and in various forms of international relations. The foreign economic activity of each country is an important condition for its economic growth. This is especially relevant

under modern conditions, when the processes of international economic integration, transnationalization, international division of labor, and globalization of the world economy are gaining intensive development [10; 15; 16].

Analysis of research and publications on the problem. The problems of researching foreign economic activity, the forms and methods of its regulation, the peculiarities of the formation of foreign economic relations were studied in the works of the following scientists: Yu. H. Horiashchenko, A. R. Pylhun, A. M. Shvets, M. H. Bortnikova, Yu. L. Chyrkova, Yu. L. Chyrkova, M. H. Bortnikova, L. I. Halas, Ye. I. Sharko, A. A. Broiaka, C. V. Kovalchuk, Z. B. Zhyvko, O. V. Orlova-Kurylova, M. V. Petchenko, L. V. Cukhomlyn, I. H. Bachkir, T. V. Kuznietsova, O. M. Palamarchuk, A. V. Chmut, S. V. Klepikova, M. H. Yatsyna, O. S. Druhova, Yu. V. Kravchyk, E. O. Kovtun, A. Yu. Rozova, T. F. Larina, V. A. Fursa, O. V. Bolotna, T. V. Shtal, I. V. Zakharenko, Yu. A. Bondar, T. M. Doroshenko, Yu. A. Kovalchuk, I. V. Hontareva, O. A. Proboiv, T. A. Horan, D. S. Nasypaiko, V. V. Podprietnii, M. L. Shvaiko, Ye. S. Shevchenko, O. Yu. Tymoshenko, V. A. Yevtushenko, V. I. Liashevskaya, O. S. Kopyttsova and others.

Presenting main material. Foreign economic activity contributes to the development of promising areas of export potential. Thus, it is through foreign economic activity that the country solves the problems of lack of energy carriers, the latest machines and equipment, technologies, and some consumer goods [1-6].

The main content of foreign economic activity can be interpreted as follows: this is an important and powerful factor in the economic growth and development of each country (the national aspect of economic development); this is a way of including the economy of each country into the system of the world economy, and therefore into the processes of international division of labor and international cooperation, which is especially relevant in the conditions of growing trends towards globalization (regional and global aspects of foreign trade) [7-9].

In general, foreign economic activity is the activity of economic entities of Ukraine (most often enterprises) and foreign economic entities (foreign enterprises), which is based on mutual relations and is carried out either on the territory of Ukraine or outside its borders [10-13].

The practice of conducting foreign economic activity in modern conditions is reproduced through foreign economic relations of business entities, which, in turn, are carried out in the following directions: foreign trade, joint ventures in the territory of Ukraine, joint ventures abroad, foreign entrepreneurship in the territory of Ukraine, international associations and organizations, consortia, contractual cooperation,

concessions, leasing, cooperation on a compensation basis, cooperation on the terms of distribution of products between partners, processing of customer raw materials, involvement of foreign labor, production cooperation, scientific and technical cooperation, trade in licenses and technology, coastal and border trade, trade in construction services, trade in transport services, cooperation in the banking sector, foreign tourism, cooperation in free economic zones, other forms of international economic cooperation (exchanges, trading houses, associations) [14-18].

The foreign economic activity of enterprises is identified, first, with the implementation of export and import trade operations. This is understandable, because such operations account for almost 80% of all operations carried out in foreign economic activity.

All basic concepts used in the implementation of foreign economic activities of enterprises are set out in Art. One of the Law of Ukraine, «On Foreign Economic Activity of Enterprises» [18-19]. Therefore, the foreign economic activity of enterprises is aimed at implementation of the advantages of the international division of labor, which contributes to the growth of the efficiency of national economies; promoting equalization of economic development rates; comparison of production costs at the national and global levels. At the same time, the main tasks of foreign economic activity are the organization of international exchange of natural resources and labor results in their material and value forms; international determination of the consumer value of products manufactured in accordance with the international division of labor; organization of international monetary circulation [2-7].

The material basis of foreign economic activity is the country's foreign economic complex, which is a set of industries, sub-industries, associations, enterprises and organizations that produce products for export or use imported products and carry out other types and forms of foreign economic activity. An important task of the development of the foreign economic complex of each country is the unification of production and foreign economic activities into a single organic, successfully functioning system. For Ukraine, the conditions for the successful development of the foreign economic complex are strengthening and increasing the export potential; expansion of the independence of economic entities in the conduct of foreign economic activity; increasing the competitiveness of the country's industrial and economic complex in general and its business entities in particular [1-6].

The foreign economic activity of the enterprise is based on the possibility of obtaining economic benefits based on the advantages of the international division of labor and international business relations. This is because the production of a certain

product, its sale or the provision of a certain type of service in another country has more advantages than such activities within the country. Thus, foreign economic activity is carried out in that country and with those partners that are the most profitable now [13].

Foreign economic activity is influenced by many external factors; therefore, it is advisable to characterize it in the complex of the economic system (Fig. 1).

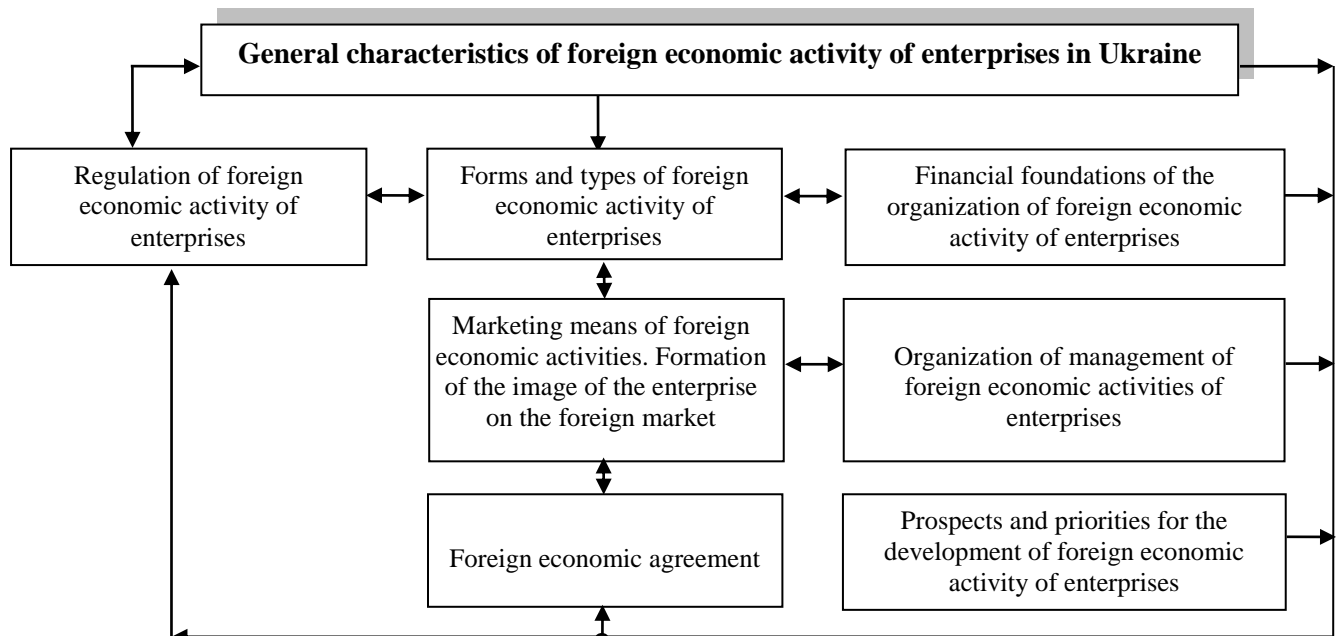

Fig. 1. General characteristics of foreign economic activity of enterprises in Ukraine [2-6]

The general characteristics of foreign economic activity include consideration and justification of the coexistence of various forms and types of foreign economic transactions, determination of the content and features of concluding foreign economic agreements (contracts), as well as the fulfillment of obligations arising from financial and credit relations on the foreign market. The foreign economic activity of domestic enterprises is primarily identified with the implementation of export-import operations, which can have different manifestations and trends. In this connection, the concept of the type and form of foreign economic relations carried out by the enterprise should be clearly distinguished [17-20]. The structural feature of the classification of foreign economic relations determines their group composition, which reproduces the sphere of economic interests and the main goal of foreign economic activity of both economic units and the state as a whole.

Conclusions. Therefore, foreign economic activity is multi-nomenclature, as it combines operations that can be carried out both at the local and international levels. The main motives for the development of foreign economic activity are defined as: Expansion of the sales market of one's products beyond national borders in order to

increase profits; Purchase of necessary raw materials, components, new technologies and equipment; Engagement of engineering and other services for production needs, taking into account their uniqueness, higher quality and lower prices compared to the domestic market; Attraction of foreign investments for the purpose of modernization of production, strengthening of export potential and competitive positions on world commodity markets; Participation in the international division of labor, specialization and cooperation of production for the purpose of successful development of one's economy. The external economic activity of the enterprise is a component of the general activity, and therefore, interrelated with it and jointly motivated activity of the enterprise. At the same time, foreign economic activity has a significant specificity, which consists in operations carried out at the international level, interconnected with business entities of other countries. Foreign economic activity makes it possible to increase the overall efficiency of the functioning of domestic enterprises in the conditions of the transformation of the economy of Ukraine on the international arena.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондар Ю. А. Економічна безпека підприємства як фактор забезпечення ефективності зовнішньоекономічної діяльності / Ю. А. Бондар, Т. М. Дорошенко // Розвиток методів управління та господарювання на транспорті. - 2022. - Вип. 1. - С. 70-82.

2. Бортнікова М. Г. Формування концептуальної моделі управління фінансовими ресурсами підприємства у здійсненні зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / М. Г. Бортнікова, Ю. Л. Чиркова // Економіка. Фінанси. Право. - 2021. - № 10(1). - С. 9-12.

3. Брояка А. А. Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств АПК / А. А. Брояка // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2020. - № 1. - С. 146-159.

4. Галас Л. І. Стратегія зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств: поняття та її основні функції [Електронний ресурс] / Л. І. Галас // Інноваційна економіка. - 2021. - № 1-2. - С. 68-73.

5. Горященко Ю. Г. Інноваційні підходи в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємств / Ю. Г. Горященко, А. Р. Пильгун, А. М. Швець // Молодий вчений. - 2021. - № 3(2). - С. 345-350.

6. Євтушенко В. А. Планування зовнішньоекономічної діяльності як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємств на світовому ринку

[Електронний ресурс] / В. А. Євтушенко, В. І. Ляшевська, О. С. Копитцова // Бізнес Інформ. - 2021. - № 6. - С. 38-43.

7. Клепікова С. В. Особливості управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств / С. В. Клепікова, М. Г. Яцина, О. С. Другова // Економіка. Фінанси. Право. - 2021. - № 11. - С. 18-22.

8. Ковальчук Ю. А. Мотивація менеджерів підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність / Ю. А. Ковальчук, І. В. Гонтарева // Молодий вчений. - 2020. - № 12(2). - С. 132-134.

9. Ковтун Е. О. Теоретичні аспекти маркетингових досліджень при здійсненні підприємством зовнішньоекономічної діяльності / Е. О. Ковтун // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 1. - С. 197-202.

10. Комарецька П.В. Сутність та значення фінансового потенціалу для розвитку підприємства в сучасних умовах // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна “Шляхи рішення проблем функціонування економічних систем”: частина друга – Вип. № 630, 2004. – Харків: ХНУ ім. В.Н.Каразіна – 2004. – С.163-166.

11. Кравчик Ю. В. Планування зовнішньоекономічної діяльності як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства на світовому ринку / Ю. В. Кравчик // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2021. - № 4. - С. 78-83.

12. Ларіна Т. Ф. Планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобалізації міжнародної економіки / Т. Ф. Ларіна, В. А. Фурса, О. В. Болотна // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія : Економічні науки. - 2019. - № 11. - С. 147-151.

13. Насипайко Д. С. Основні ризики зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах розвитку глобалізаційних процесів / Д. С. Насипайко, В. В. Подплетній. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2020. - № 11. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_11_15.

14. Пробоїв О. А. Зовнішньоторговельна діяльність вітчизняних підприємств у регіональному контексті в рамках співпраці з країнами ЄС / О. А. Пробоїв, Т. А. Горан // Інфраструктура ринку. - 2020. - Вип. 45. - С. 142-151.

15. Пузирьова П.В. Вдосконалення управління персоналом шляхом мінімізації економічного ризику / П.В. Пузирьова // Національний дослідний економічний інститут Міністерства економіки України «Формування ринкових

відносин в Україні»: Зб. наук. праць. – Вип. № 11, 2008. – Київ : НДЕІ МКУ. – 2008. – С.43-46.

16. Пузирьова П.В. Оцінка економічного ризику в управлінні фінансовим потенціалом підприємств в Україні / П.В. Пузирьова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 10. – С. 131-134.

17. Чмут А. В. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності підприємств Херсонської області: економіко-статистичний аналіз [Електронний ресурс] / А. В. Чмут // Бізнес Інформ. - 2021. - № 10. - С. 152-158.

18. Шарко Є. І. Підвищення ефективності діяльності малого підприємства шляхом оптимізації оподаткування та залучення зовнішнього аудиту / Є. І. Шарко // Креативний простір. - 2021. - № 5. - С. 33-34.

19. Швайко М. Л. Фінансовий механізм зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобальної економічної кризи [Електронний ресурс] / М. Л. Швайко, Є. С. Шевченко, О. Ю. Тимошенко // Економіка та держава. - 2021. - № 6. - С. 118-123.

20. Шталь Т. В. Оцінка зовнішньоекономічної діяльності підприємства: конкурентні переваги та державне регулювання [Електронний ресурс] / Т. В. Шталь, І. В. Захаренко // Бізнес Інформ. - 2021. - № 12. - С. 21-27.

References.

1. Bondar, Yu. A. (2022). Ekonomichna bezpeka pidpriemstva yak faktor zabezpechennia efektyvnosti zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Economic security of the enterprise as a factor in ensuring the effectiveness of foreign economic activity]. Rozvytok metodiv upravlinnia ta hospodariuvannia na transporti = Development of transport management and management methods, Issue 1, P. 70-82 [in Ukrainian].

2. Bortnikova, M. H. (2021). Formuvannia kontseptualnoi modeli upravlinnia finansovymy resursamy pidpriemstva u zdiisnenni zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Formation of a conceptual model of management of financial resources of the enterprise in the implementation of foreign economic activity]. Ekonomika. Finansy. Pravo = Economics. Finances. Right, No. 10(1), P. 9-12 [in Ukrainian].

3. Broiaka, A. A. (2020). Perspektyvy rozvytku zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv APK [Prospects for the development of foreign economic activity of agro-industrial complex enterprises]. Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky = Economics. Finances. Management: topical issues of science and practice, No. 1, P. 146-159 [in Ukrainian].

4. Halas, L. I. (2021). Stratehiiia zovnishnoekonomichnoi diialnosti silskohospodarskykh pidpriemstv: poniattia ta yii osnovni funktsii [Strategy of foreign economic activity of agricultural enterprises: concepts and its main functions]. Innovatsiina ekonomika = Innovative economy, No. 1-2, P. 68-73 [in Ukrainian].

5. Horiashchenko, Yu. H. (2021). Innovatsiini pidkhody v upravlinni zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstv [Innovative approaches in the management of foreign economic activity of enterprises]. Molodyi vchenyi = Young scientist, No. 3(2), P. 345-350 [in Ukrainian].

6. Yevtushenko, V. A. (2021). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv na svitovomu rynku [Planning of foreign economic activity as a factor in increasing the competitiveness of enterprises on the world market]. Biznes Inform = Business Inform, No. 6, P. 38-43 [in Ukrainian].

7. Klepikova, S. V. (2021). Osoblyvosti upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstv [Peculiarities of management of foreign economic activity of enterprises]. Ekonomika. Finansy. Pravo = Economics. Finances. Right, No. 11, P. 18-22 [in Ukrainian].

8. Kovalchuk, Yu. A. (2020). Motyvatsiia menedzheriv pidpriemstva, shcho zdiisniue zovnishnoekonomichnu diialnist [Motivation of managers of an enterprise engaged in foreign economic activity]. Molodyi vchenyi = Young scientist, No. 12(2), P. 132-134 [in Ukrainian].

9. Kovtun, E. O. (2021). Teoretychni aspekty marketynhovykh doslidzhen pry zdiisnenni pidpriemstvom zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Theoretical aspects of marketing research in the implementation of foreign economic activity by an enterprise]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky = Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences, No. 1, P. 197-202 [in Ukrainian].

10. Komaretska, P.V. (2004). Sutnist ta znachennia finansovoho potentsialu dlia rozvytku pidpriemstva v suchasnykh umovakh [The essence and significance of the financial potential for the development of the enterprise in modern conditions]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V.N.Karazina "Shliakhy rishennia problem funktsionuvannia ekonomichnykh system": chastyna druha = Bulletin of the Kharkiv National University named after V.N. Karazina "Ways of solving the problems of the functioning of economic systems": part two, Vol. No. 630, Kharkiv: KhNU named after V.N. Karazyna, P.163-166 [in Ukrainian].

11. Kravchyk, Yu. V. (2021). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriumstva na svitovomu rynku [Planning of foreign economic activity as a factor in increasing the competitiveness of an enterprise on the world market]. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky = Bulletin of Khmelnytskyi National University. Economic sciences, No. 4, P. 78-83 [in Ukrainian].

12. Larina, T. F. (2019). Planuvannia zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriumstv v umovakh hlobalizatsii mizhnarodnoi ekonomiky [Planning foreign economic activity of enterprises in the conditions of globalization of the international economy]. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Internauka» = International scientific journal «Internauka», Series : Economic sciences, No. 11, P. 147-151 [in Ukrainian].

13. Nasypaiko, D. S. (2020). Osnovni ryzyky zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriumstv v umovakh rozvytku hlobalizatsiinykh protsesiv [The main risks of foreign economic activity of enterprises in the conditions of the development of globalization processes]. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok - Public administration: improvement and development, No. 11, Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2020_11_15.

14. Proboiv, O. A. (2020). Zovnishnotorhovelna diialnist vitchyznianskykh pidpriumstv u rehionalnomu konteksti v ramkakh spivpratsi z krainamy YeS [Foreign trade activity of domestic enterprises in the regional context within the framework of cooperation with EU countries]. Infrastruktura rynku = Market infrastructure, Issue 45, pp. 142-151 [in Ukrainian].

15. Puzyrova, P.V. (2008). Vdoskonalennia upravlinnia personalom shliakhom minimizatsii ekonomichnoho ryzyku [Improving personnel management by minimizing economic risk]. Natsionalnyi doslidnyi ekonomichnyi instytut Ministerstva ekonomiky Ukrainy «Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini» = National Research Economic Institute of the Ministry of Economy of Ukraine №Formation of Market Relations in Ukraine»: Collection of science works, - Issue No. 11, Kyiv: NDEI MEU, P.43-46 [in Ukrainian].

16. Puzyrova, P.V. (2008). Otsinka ekonomichnoho ryzyku v upravlinni finansovym potentsialom pidpriumstv v Ukraini [Assessment of economic risk in the management of the financial potential of enterprises in Ukraine]. Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini = Formation of market relations in Ukraine, No. 10,- P. 131-134 [in Ukrainian].

17. Chmut, A. V. (2021). Rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriumstv Khersonskoi oblasti: ekonomiko-statystychnyi analiz [Development of

foreign economic activity of enterprises of the Kherson region: economic and statistical analysis]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 10, P. 152-158 [in Ukrainian].

18. Sharko, Ye. I. (2021). Pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti maloho pidpriemstva shliakhom optymizatsii opodatkuvannia ta zaluchennia zovnishnoho audytu [Increasing the efficiency of small enterprise activities by optimizing taxation and involving external audit]. *Kreatyvnyi prostir = Creative space*, No. 5, P. 33-34 [in Ukrainian].

19. Shvaiko, M. L. (2021). Finansovy mekhanizm zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv v umovakh hlobalnoi ekonomichnoi kryzy [The financial mechanism of foreign economic activity of enterprises in the conditions of the global economic crisis]. *Ekonomika ta derzhava = Economy and the state*, No. 6, P. 118-123 [in Ukrainian].

20. Shtal, T. V. (2021). Otsinka zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva: konkurentni perevahy ta derzhavne rehuliuвання [Evaluation of the enterprise's foreign economic activity: competitive advantages and state regulation]. *Biznes Inform = Business Inform*, No. 12, P. 21-27 [in Ukrainian].

Дані про автора

Ольшанська Олександра Володимирівна,

декан факультету управління та бізнес-дизайну,

Київський національний університет технологій та дизайну,

д.е.н., професор

вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ, 01011, Україна

e-mail: alexolsh8@gmail.com

Пузырьова Поліна Володимирівна,

доцент кафедри смарт-економіки,

Київський національний університет технологій та дизайну,

к.е.н., доцент

вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ, 01011, Україна

e-mail: puzyrova@ukr.net

Паращак Олексій Володимирович,

магістр кафедри смарт-економіки,

Київський національний університет технологій та дизайну,

вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ, 01011, Україна

e-mail: puzyrova@ukr.net

Данные об авторе

Ольшанская Александра Владимировна

декан факультета управления и бизнес-дизайна,
Киевский национальный университет технологий и дизайна,
д.э.н., профессор
ул. Немировича-Данченко, 2, г. Киев, 01011, Украина
e-mail: alexolsh8@gmail.com

Пузырева Полина Владимировна,

доцент кафедры смарт-экономики,
Киевский национальный университет технологий и дизайна,
к.э.н., доцент
ул. Немировича-Данченко, 2, г. Киев, 01011, Украина
e-mail: puzyrova@ukr.net

Паращак Алексей Владимирович,

магистр кафедры смарт-экономики,
Киевский национальный университет технологий и дизайна,
ул. Немировича-Данченко, 2, г. Киев, 01011, Украина
e-mail: puzyrova@ukr.net

Data about the author

Oleksandra OLSHANSKA

Dean of the Faculty of Management and Business Design
Kyiv National University of Technologies and Design,
Doctor of Economic Sciences, Professor
2, Nemyrovycha-Danchenka, St., Kyiv, 01011, Ukraine
e-mail: alexolsh8@gmail.com

Polina PUZYROVA

Associate Professor of the Department of Smart Economics,
Kyiv National University of Technologies and Design,
Ph.D. in Economics, Associate Professor
2, Nemyrovycha-Danchenka, St., Kyiv, 01011, Ukraine
e-mail: puzyrova@ukr.net

Oleksii PARASHCHAK

Master of the Department of Smart Economics,
Kyiv National University of Technologies and Design,
2, Nemyrovycha-Danchenka, St., Kyiv, 01011, Ukraine
e-mail: puzyrova@ukr.net

ADAPTATION OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES UNDER MARTIAL LAW AND ECONOMIC RECOVERY

Russia's military aggression caused a large number of temporary changes to the legislation regulating foreign economic activity. In particular, new legal norms of currency, tax and customs regulation were introduced. Unfortunately, this legislation is not stable and requires almost daily monitoring of new changes [1; 2].

First, attention should be paid to NBU Resolution No. 18 of February 24, 2022 «On the operation of the banking system during the introduction of martial law». Thus, paragraph 14 of this Resolution establishes that cross-border transfer of currency values from Ukraine/transfer of funds to correspondent accounts of non-resident banks in hryvnias/foreign currency opened in resident banks is prohibited, including transfers carried out on behalf of clients, except in cases of:

- import operations of residents for the purchase of critical import goods according to the list approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine;
- currency operations of residents to fulfill obligations secured by a state guarantee;
- transfer of funds for the purpose of fulfilling the obligations of a resident to a non-resident under a contract of sale of goods concluded between them, provided that such transfer is made at the expense of funds received under a credit (loan) from an MFI or under a sub-loan from the state, for the financing of which the state attracted credit (loan) from MFI;
- operations to return to a non-resident the advance payment (advance payment) received by a resident to his current account in a bank in Ukraine after February 23, 2022 under a contract for the purchase and sale of goods concluded with a non-resident, in connection with non-fulfillment of obligations by the resident under this contract;
- currency transactions by residents and non-residents for mobilization and other measures (needs) determined by the laws of Ukraine regulating relations in the spheres of national security and defense;
- on the basis of separate permits (decisions) of the National Bank of Ukraine, adopted on the basis of appeals to the Cabinet of Ministers of Ukraine, ministries, the National Security and Defense Council of Ukraine, the Security Service of Ukraine, signed by the head of a state body or a person performing his duties.

In order to consider the issue of issuing a separate permit (decision) to the NBU via e-mail by the servicing bank of the legal entity specified in the application, a notice (letter) with information on the ultimate beneficial owners of such a legal entity, received by the servicing bank as a result of proper verification of such a client in

accordance with the requirements of the legislation of Ukraine [1].

In addition, the maximum settlement terms for operations on the export and import of goods are 90 calendar days and apply to operations carried out from April 5, 2022.

At the same time, the time limits do not apply to operations on the export and import of goods (including unfinished calculations for the operation), the amount of which (equivalent to the official exchange rate of the hryvnia to foreign currencies established by the NBU on the date of the operation) is less than 400 thousand hryvnias [1; 3].

Funds from a non-resident for operations of a resident for the export of goods shall be credited to the resident's bank account in Ukraine.

In accordance with paragraph 17 of NBU Resolution No. 18, authorized institutions are prohibited from carrying out any currency transactions:

- using Russian and Belarusian rubles;
- the participant of which is a legal entity or an individual who is located (registered/permanently resides) in the Russian Federation or the Republic of Belarus;
- to fulfill obligations to legal entities or individuals located (registered/permanently residing) in the Russian Federation or the Republic of Belarus.

Thus, the calculation of import deliveries is possible only within the limits of the list of goods established by Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 153.

At the same time, the basis for carrying out operations on the import of goods of critical import is the compliance of such goods with their description specified in the list, and not with the product codes of the UCT in the list are indicated for reference. To date, laws of Ukraine No. 2120 of March 15, 2022 and No. 2142 of April 5, 2022 significantly changed the taxation of goods when they are imported into the customs territory of Ukraine [1].

Thus, Law No. 2120 «On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms during the period of martial law» established the possibility of transition of business entities on the general taxation system to the single tax of group 3 at the rate of 2% of turnover without VAT, and also set an excise tax rate of 0% on oil products and gas (liquefied gases, propane and butane) and 7% VAT on them. Law No. 2142 made significant changes to the tax and customs legislation, in particular, regarding the

import of goods into the customs territory of Ukraine. These changes concern both exemption from taxation on imported goods and simplification of customs clearance.

Thus, in accordance with the «Transitional Provisions» of the Tax Code of Ukraine, set out in the new version, it is stated that payers of the single tax of the third group, who use the special features of taxation established by this paragraph, are exempted from the obligation to calculate and pay value added tax on supply transactions goods, works and services, the place of supply of which is located in the customs territory of Ukraine, and when goods are imported into the customs territory of Ukraine, as well as from the submission of tax returns on value added tax, and their registration by the payer of value added tax is suspended [1; 4].

The specified exemption from taxation does not apply to operations of importation into the customs territory of Ukraine under the customs regime of import and supply to the customs territory of Ukraine of goods originating from a country recognized by the occupying power in accordance with the law and/or recognized as an aggressor state in relation to Ukraine in accordance with the legislation, or imported from the territory of the occupying state (aggressor) and/or from the occupied territory of Ukraine, defined as such in accordance with the law.

Chapter XX «Transitional Provisions» was supplemented by subsection 69.23, according to which, temporarily, from April 1, 2022, during the period of martial law on the territory of Ukraine, transactions involving the importation of goods into the customs territory of Ukraine are exempted from VAT to the customs regime of import by business entities that are registered single tax payers of the first, second and third groups, except for individuals and legal entities that have chosen the single tax rate, with payment of VAT [1].

Chapter XXI «Final and Transitional Provisions» of the Customs Code of Ukraine is supplemented with the part that until the termination or abolition of martial law on the territory of Ukraine, the clearance and customs clearance of goods imported (forwarded) to the customs territory of Ukraine for free circulation are exempted from import duty taxation, except for ethyl alcohol and other alcohol distillates, alcoholic beverages, beer (except kvass of «live» fermentation), tobacco products, tobacco, industrial tobacco substitutes, liquids used in electronic cigarettes [1].

The exemption from import duty taxation, provided for in this subsection, does not apply to goods originating from a country recognized by the occupying power in accordance with the law and/or recognized by the aggressor state in relation to Ukraine in accordance with the law, or imported from the territory of the occupying power (aggressor) and/or from the occupied territory of Ukraine, defined as such in accordance with the law.

This rule does not apply to vehicles originating from or imported from the Russian Federation, the Republic of Belarus, and the temporarily occupied territories of Ukraine.

During the last three weeks, the Committee of the Verkhovna Rada on Finance, Tax and Customs Policy has been actively working on canceling the tax benefits

granted during the importation of goods under the customs import regime. The draft law No. 7311-d, prepared and submitted for consideration by the Verkhovna Rada, provides, in particular, the exclusion of subsection 69.23 of clause 69 of subsection 10 of chapter XX «Transitional provisions» from the Tax Code of Ukraine and the second paragraph of subsection 1 and subsection 2 of clause 911 of chapter XXI «Final and transitional provisions» from the Customs Code of Ukraine.

Therefore, in the event that the Law of Ukraine enters into force in accordance with draft law No. 7311-d, in fact, all tax benefits will be canceled.

Law No. 2173 «On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the administration of individual taxes during the period of war and state of emergency» established that temporarily, for the period of the anti-terrorist operation and/or the implementation of measures to ensure national security and defense, and deterring the armed aggression of the Russian Federation and/or the introduction of martial law in accordance with the legislation, are exempted from taxation with value added tax and excise tax on the importation into the customs territory of Ukraine and delivery to the customs territory of Ukraine of goods (according to the list), the final recipient of which, in accordance with the certificates of the end user or in accordance with the terms of the contract, defined law enforcement agencies, the Ministry of Defense of Ukraine, the Armed Forces of Ukraine and other military formations, voluntary formations of territorial communities, formed in accordance with the laws of Ukraine, other entities engaged in the fight against terrorism in accordance with the law, and/or participate in the implementation of measures to ensure national security and defense, repel and deter armed aggression of the Russian Federation [1-4].

References

1. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в період запровадження воєнного стану - Юридична Газета (jur-gazeta.com) <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zovnishnoekonomichna-diyalnist/regulyuvannya-zovnishnoekonomichnoy-diyalnosti-v-period-zaprovadzhennya-voennogo-stanu.html>
2. Tkachenko V. Fundamentals of financial and economic security management of Ukrainian enterprises / V. Tkachenko, I. Tkachenko, P. Puzyrova // Research Papers in Economics and Finance. – 2020. – Vol. 4, No. 2. – P. 41-51.
3. Olshanska O. The mechanism of public financial support for stimulation of innovation in integrated clusters / O. Olshanska, P. Puzyrova // Формування ринкових відносин в Україні. – 2021. – № 10 (245). – С. 32-40.
4. Organizational and economic mechanism of a business security as a guarantee of its sustainable development [Електронний ресурс] / V. Tkachenko, I. Tkachenko, P. Puzyrova, A. Klochko // Virtual Economics. – 2019. – Vol. 2, No. 4. – P. 71-85. – Режим доступу: <https://virtual-economics.eu/index.php/VE/article/view/35>